

સબક 1 : હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.)

નામ : જફર

લકબ : સાદિક

કુન્નિયત : અબૂ અબ્દિલ્લાહ

વાલિદ : હઝરત ઈમામ મોહંમદ બાકિર (અ.)

વાલેદા : હઝરત બીબી ઉમ્મે ફરવા બિન્તે કાસિમ (અ.)

વિલાદત : ૧૭મી રબીઉલ અવ્વલ, હિ.સ. ૮૩, મદીનામાં

ઈમામત : હિ.સ. ૧૧૪ થી હિ.સ. ૧૪૮ સુધી

શહાદત : ૨૫મી શવ્વાલ, હિ.સ. ૧૪૮

ક્યાં દફન છે : મદીનામાં

હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.)ની વિલાદતની તારીખ એ જ છે કે જે રસૂલલ્લાહ (અ.)ની વિલાદતની તારીખ છે. આપ (અ.)ના ઈલ્કાબમાં 'ફાઝિલ' અને 'તાહિર' પણ છે. આપ (અ.)નો ઉછેર પહેલા બાર વર્ષ સુધી આપ (અ.)ના દાદા હઝરત ઈમામ જૈનુલ આબેદીન (અ.)એ કર્યો. તે પછી આપ (અ.) ઓગણીસ વર્ષ સુધી પોતાના વાલિદની છત્રછાયામાં રહ્યા.

આપ (અ.)ની હયાતે મુબારકા દરમિયાન બની ઉમય્યા પાસેથી બની અબ્બાસે સલ્તનત છીનવી લીધી હતી. આ આંતરિક યુધ્ધ અને ઉથલપાથલના સમયમાં આપ (અ.)ના કાર્યમાં કોઈ પણ શાસક તરફથી દખલ કરવામાં આવી નહીં. આપ (અ.)એ આ તકનો ફાયદો લઈને પોતાના વાલિદ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલા મદ્રેસાને આગળ વધાર્યો અને એક મોટી શૈક્ષણિક સંસ્થા સ્થાપિત કરી.

વિદેશોમાંથી પણ ઘણા બધા વિદ્યાર્થીઓ હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.) પાસે શિક્ષણ મેળવવા આવતા હતા. આપ (અ.)નાં પ્રવચનો અને મહેફિલોએ હદીસના અને બીજા બધા વિજ્ઞાનોના ૪,૦૦૦ વિદ્વાનો દુનિયાને આપ્યા. આપ (અ.)ના મશહૂર વિદ્યાર્થીઓમાં હિશામ ઈબ્ને હકમ, જાબિર ઈબ્ને હય્યાન અને અબૂ હનીફા છે. હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.)એ સર્વ પ્રથમ વાર શીઆ અકીદા પ્રમાણે ફિકહની વાત લોકોને સમજાવી, એટલા જ માટે આપણને ‘શીઆ જફરી’ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

એક વાર ફારસ દેશનો એક માણસ સલ્લ ઈબ્ને હસન આપ (અ.)ની પાસે આવ્યો અને પૂછવા લાગ્યો કે, “શા માટે આપ પોતાના હક માટે નથી લડતા જ્યારે કે ફારસ દેશમાં આટલા બધા શીઆ આપ (અ.)ની મદદ કરવા તૈયાર છે ?” તેને જવાબ આપતાં ઈમામ (અ.) સલ્લને એક સગડી પાસે લઈ ગયા અને ફરમાવ્યું કે, “હવે આ ભડકતી આગમાં બેસી જાઓ.” સલ્લ ધૂંજવા

લાગ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે, “મારા પરિવાર પાસે મારે ફરીને જવાનું છે, મારી આવી પરીક્ષા ન કરો.”

તે દરમિયાન હાઇન મક્કી કે જેઓ ઈમામ (અ.)ના સહાબી હતા, તે આવી ગયા. તેઓ હજ કરીને પાછા ફરી રહ્યા હતા. હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.)એ તેમને કહ્યું કે, “સગડીની અંદર કૂદી પડો.” હાઇન મક્કીએ તરત જ હુકમનું પાલન કર્યું. ઈમામ (અ.)એ સહલને ફરમાવ્યું કે, “હવે તમે આગની અંદર જુઓ.” સહલએ જોયું કે હાઇન મક્કી આરામથી અંદર બેઠેલા છે. ઈમામ (અ.)એ સહલને પૂછ્યું કે, “આવા કેટલા લોકો ફારસ દેશમાં હશે ?” તો સહલે જવાબ આપ્યો કે, “મૌલા, કોઈ નહીં.” પોતાની વાત સમજાવી લીધા પછી ઈમામ (અ.)એ હાઇન મક્કીને ફરમાવ્યું, “હવે તમે આગમાંથી બહાર નીકળી જાઓ.”

સવાલ : શું આપણે આવી રીતે આપણા ઈમામ (અ.)નો સાથ આપી શકીએ કે કોઈ પણ પરિસ્થિતિ હોય તો પણ આપણે ઈમામ (અ.)નો સાથ ન છોડીએ ? કે પછી આપણો સ્વાર્થ આપણને નડી જશે ?

એક વખતે એક માણસે હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.) ઉપર બની અબ્બાસના ખલીફા મન્સૂર દવાનીકી સામે ષડ્યંત્ર રચવાનો આક્ષેપ કર્યો. જ્યારે આપ (અ.)ને ખલીફાના દરબારમાં

બોલાવવામાં આવ્યા તો આપ (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “આ આક્ષેપ ખોટો છે.” આપ (અ.)એ પેલા માણસને ફરમાવ્યું કે, “કસમ ખાઈને આ આક્ષેપને દોહરાવો.” પેલા માણસે કસમ ખાવાની શરૂઆત અલ્લાહની હમ્દની સાથે કરી, પરંતુ ઈમામ (અ.)એ તેને ફરમાવ્યું કે, “તમે ફક્ત તમારો આક્ષેપ દોહરાવી દો, અલ્લાહની હમ્દ ન કરો કારણ કે તમે અલ્લાહની હિફ્ઝતમાં રહ્યા નથી અને તમે પોતાની જ શક્તિ અને સમજદારી ઉપર વધારે વિશ્વાસ કરી રહ્યા છો.” જ્યારે પેલા માણસે ઈમામ (અ.)એ જેમ ફરમાવ્યું હતું તેમ કસમ ખાઈ લીધી તો તેના પગને લકવો મારી ગયો. મન્સૂરે તે માણસને દરબારની બહાર ફેંકી દેવાનો હુકમ કર્યો.

એક વખત મદીનામાં ઘઉંના લોટની તંગી સર્જઈ ગઈ અને લોટની કિંમત ખૂબ જ વધી ગઈ. હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.)એ પોતાના ગુલામને પૂછ્યું કે, “આવું શા માટે થઈ રહ્યું છે ?” તો ગુલામે જણાવ્યું કે, “લોકો પાસે ઘઉં તો પુષ્કળ પ્રમાણમાં છે અને આવું લાંબા સમય સુધી નહીં ચાલે.” ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “તમે આપણી પાસેના બધા ઘઉં બજારમાં વેચી દો. આપણે પણ બીજાઓની જેમ જ પરિસ્થિતિનો સામનો કરીશું.” આવી રીતે, આપ (અ.)એ શિખવાડ્યું કે સંગ્રહખોરી કરવી ઈસ્લામમાં કેવી રીતે હરામ છે.

એક વખત હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.)ને મન્સૂરના દરબારમાં બોલાવવામાં આવ્યા. મન્સૂર ખૂબ જ રોષમાં હતો. જ્યારે આપ (અ.) દરબારમાં આવ્યા તો રબી નામના એક માણસે

જોયું કે આપ (અ.) ધીમે ધીમે કાંઈક પઢી રહ્યા હતા. થોડી વારમાં મન્સૂરનો ગુસ્સો ઊતરી ગયો અને જ્યારે ઈમામ (અ.) તેની પાસે પહોંચ્યા તો આપ (અ.)ને જોઈને મન્સૂર ખુશ થઈ ગયો. પાછળથી રબીએ આપ (અ.)ને પૂછ્યું કે, “આપ (અ.) શું પઢી રહ્યા હતા ?” તો ઈમામ (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “હું એક દુઆ પઢી રહ્યો હતો કે જે મારા દાદા હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) પઢતા રહેતા હતા.” તે આ પ્રમાણે છે :

“અય, કે જેણે તંગદસ્તીમાં મને રોજી આપી ! અય, કે જેણે મુસીબતમાં મારી મદદ કરી ! તું તારી એ આંખ વડે મારી હિફાઝત કર કે જે ક્યારેય ઊંઘતી નથી અને મારી આજુબાજુ એક અભેદ કિલ્લો બનાવી દે.”

રબી કહે છે કે, “મેં એ દુઆને યાદ કરી લીધી અને ત્યાર પછી તે દુઆ પઢ્યા પછી મને ક્યારેય પણ મુશ્કેલી નડતી ન હતી.”

સવાલ : આપણે મુશ્કેલી દરમિયાન ફરિયાદ કરવાને બદલે દુઆઓ અને આમાલ વડે મુશ્કેલીને

ટાળી દેવાનો કેટલી વખત વિચાર કરીએ છીએ ?

આપ (અ.)ની હયાતે મુબારકાના અંત સમયમાં મન્સૂરે આપ (અ.)ના ઉપર કડક પાબંદીઓ લાદી દીધી. મન્સૂર શીઆ લોકોને પણ બેરહેમીથી યાતનાઓ આપતો રહેતો હતો. છેવટે તેણે ઈમામ

(અ.) પાસે મદીનાના ગવર્નર મોહંમદ ઈબ્ને સુલયમાન મારફત ઝેર ભેળવેલી દ્રાક્ષ મોકલી. ઈમામ (અ.) ઉપર તે ઝેરની અસર થવા લાગી અને હિ.સ. ૧૪૮ની ૨૫મી માહે શવ્વાલના દિવસે આપ (અ.)એ આ ફાત્ની દુનિયાથી ૬૩ વર્ષની ઉંમરે વિદાય લીધી. આપ (અ.)ને પોતાના વાલિદ (અ.)ની પાસે જન્નતુલ બકીમાં દફન કરવામાં આવ્યા છે.

સબક 2 : હઝરત ઈમામ મૂસા કાઝિમ (અ.)

નામ : મૂસા

લકબ : કાઝિમ (ગુસ્સાને પી જનારા)

કુન્નિયત : અબૂલ હસન, અબૂ ઈબ્રાહીમ, અબૂ અલી

વાલિદ : હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.)

વાલેદા : હઝરત બીબી હમીદા (અ.)

વિલાદત : ૭મી સફર, હિ.સ. ૧૨૮, અબ્વામાં

ઈમામત : હિ.સ. ૧૪૮ થી હિ.સ. ૧૮૩ સુધી

શહાદત : ૨૫મી રજબ, હિ.સ. ૧૮૩

ક્યાં દફન છે : કાઝમૈન, ઈરાકમાં

હઝરત ઈમામ મૂસા કાઝિમ (અ.)નો ઉછેર આપ (અ.)ના વાલિદ (અ.)એ વીસ વર્ષ સુધી કર્યો.

આપ (અ.)ની શહાદત પછી આપ (અ.)એ ઈમામતની જવાબદારી સંભાળી લીધી અને

મદીનાના લોકોને હિદાયત કરવાનું કાર્ય શરૂ કરી દીધું.

હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.)ની શહાદતના સમયે કેટલાક શીઆ લોકોએ દાવો કર્યો કે આપ (અ.)ના સૌથી મોટા ફરજંદ હઝરત ઈસ્માઈલ, ઈમામ હતા. તેમનું આવું માનવું યોગ્ય ન હતું કારણ કે હઝરત ઈસ્માઈલ હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.) પહેલાં જ વફાત પામી ચૂક્યા હતા અને હઝરત ઈમામ જફર સાદિક (અ.)એ પોતાની વફાત પહેલાં હઝરત ઈમામ મૂસા કાઝિમ (અ.)ને પોતાના જનશીન તરીકે જાહેર કરી દીધા હતા.

હઝરત ઈમામ મૂસા કાઝિમ (અ.) બની અબ્બાસની ખિલાફતના સમયે હતા. આપ (અ.)ના સમયે મન્સૂર, મહદી, હાદી અને હાફ્ઝ રશીદ જેવા ખલીફાઓ હતા. જો કે શરૂઆતમાં આપ (અ.)ને હિદાયત કરવાની આજાદી આપવામાં આવી હતી, તેમ છતાં વધારે સમય નહોતો વીત્યો કે ખલીફાઓની નજર આપ (અ.)ની લોકપ્રિયતા ઉપર પડી ગઈ. જ્યારે હિ.સ. ૧૭૦માં હાફ્ઝ સત્તા ઉપર આવ્યો તો તેણે સૈયદોની કત્લેઆમ શરૂ કરી દીધી.

શરૂઆતમાં તો તેણે ઈમામ (અ.)ને હિદાયત કરવાની છૂટ આપી હતી. તે સમયે અલી ઈબ્ને યકતીન વઝીરે આઝમ હતા. હાફ્ઝને ખબર ન હતી કે તેઓ શીઆ હતા અને હઝરત ઈમામ મૂસા કાઝિમ (અ.)ની હિદાયત પ્રમાણે અમલ કરતા હતા. તેઓ હંમેશાં પોતાના પ્રભાવ વડે ગુપ્ત રીતે શીઆઓની મદદ કરવા કોશિશ કરતા રહેતા હતા.

એક દિવસે હાડને કેટલાક ઝભ્ભા તેમની સેવાના ઈનામ સ્વરૂપે મોકલ્યા. તેમાંનો એક ઝભ્ભો ખૂબ જ મોંઘો, કાળા ઊનનો હતો કે જેના ઉપર સોનાના તારની નકશી હતી. અલી ઈબ્ને યકતીને આ ઝભ્ભાને ઈમામ (અ.)ને હદિયા તરીકે મોકલ્યો, સાથે સાથે ખુમ્સના પૈસા પણ મોકલ્યા. હઝરત ઈમામ મૂસા કાઝિમ (અ.)એ પૈસા અને અન્ય ઝભ્ભા સ્વીકારી લીધા, પરંતુ તે મોંઘો ઝભ્ભો એક પત્રની સાથે પાછો મોકલ્યો. આપ (અ.)એ લખ્યું હતું કે, “આ ઝભ્ભો તમારા પાસે રાખો અને તમારા હાથમાંથી તે ન ખોવાઈ જાય તેનું ધ્યાન રાખો. એક પ્રસંગ આવશે કે જ્યારે તમારે તેની જરૂર પડશે.” અલી ઈબ્ને યકતીનને ઈમામ (અ.)એ ભેટ ન સ્વીકારી તેનો અફસોસ તો થયો, તેમ છતાં તેમણે ઈમામ (અ.)ના હુકમનું પાલન કર્યું.

થોડાક સમય પછી અલી ઈબ્ને યકતીનનો એક નોકર ઝઘડો કરીને નોકરી છોડીને ચાલ્યો ગયો. તે હાડને પાસે ગયો અને તેને બાતમી આપી કે અલી ઈબ્ને યકતીન તો છૂપી રીતે શીઆ મઝહબ ઉપર ચાલે છે. તેણે એમ પણ કહ્યું કે અલી ઈબ્ને યકતીને તમે ભેટમાં આપેલો ઝભ્ભો ઈમામ (અ.)ને આપી દીધો છે અને પૈસા પણ મોકલાવ્યા છે.

હાડને આ સાંભળીને ખૂબ જ ગુસ્સે થયો અને તરત જ અલી ઈબ્ને યકતીનને બોલાવ્યા. તેણે હુકમ કર્યો કે મને તે ઝભ્ભો દેખાડો. ઈમામ (અ.)એ તેમને ઝભ્ભો પાછો મોકલાવી દીધો હતો

એ કારણે તેઓ તરત જ તેને લાવી શક્યા. હાડનને પોતાના વઝીરે આઝમ ઉપર શંકા કરવાની શરમિંદગી થઈ અને તેણે હુકમ કર્યો કે પેલા નોકરને એક હજાર વખત ચાબુક મારવામાં આવે.

મદીનામાં એક શખ્સ હઝરત ઈમામ મૂસા કાઝિમ (અ.)ને ખૂબ જ હેરાન કરતો હતો. જ્યારે તે ઈમામ (અ.)ને જોતો તો આપ (અ.)ને બૂરું ભલું કહેવાનું શરૂ કરી દેતો હતો. એક દિવસ આપ (અ.)ના અસહાબોમાંથી કોઈએ કહ્યું કે આપ (અ.) મને રજા આપો તો હું આ ફાજિરને કતલ કરી દઉં. ઈમામ (અ.)એ મનાઈ કરી અને પછી આપ (અ.)એ આ શખ્સના બારામાં પૂછતાછ કરાવી તો જાણવા મળ્યું કે તે મદીનાની નજીકમાં ખેતીવાડી કરતો હતો.

આપ (અ.)એ પોતાની સવારી લીધી અને તે માણસની પાસે ગયા. જોયું કે તે પોતાના ખેતરમાં છે. આપ (અ.) પોતાની સવારીની સાથે ખેતરમાં દાખલ થઈ ગયા. આ બાજુ તે શખ્સે જોયું કે ઈમામ (અ.) સવારીની સાથે ખેતરમાં દાખલ થયા છે, તો તે બૂમો પાડીને કહેવા લાગ્યો, “અરે ! મારી ખેતીવાડીને પાયમાલ કરીને બરબાદ ન કરો,” પરંતુ આપ (અ.) તેને પાયમાલ કરતા કરતા તેની પાસે પહોંચ્યા અને સવારીથી નીચે ઊતરી તેની પાસે બેસી ગયા.

ઈમામ (અ.)એ તેને ખુશ કરવાની અને હસાવવાની કોશિશ કરી, પછી પૂછ્યું, “મારા કારણે તમારી ખેતીને કેટલું નુકસાન થયું હશે ?” તેણે જવાબ આપ્યો, “૧૦૦ દીનારનું.” આપ (અ.)એ

પૂછ્યું, “એ બતાવો કે તમને આ ખેતરમાં કેટલું પેદા થવાની ઉમ્મીદ છે ?” તેણે કહ્યું, “હું કોઈ ગેબની વસ્તુનો જાણનાર નથી.” આપ (અ.)એ ફરમાવ્યું, “એ તો બરોબર છે, પરંતુ હું તો એ પૂછું છું કે તમને એમાંથી કેટલું પેદા થવાની ઉમ્મીદ છે ?” તેણે કહ્યું, “મને ઉમ્મીદ છે કે તેમાંથી ૨૦૦ દિરહમ મળશે.”

આ પછી આપ (અ.)એ એક થેલી કાઢી કે જેમાં ૩૦૦ દીનાર હતા અને ફરમાવ્યું, “લો, અને હજુ પણ તમારી ખેતી પોતાના હાલ પર કાયમ છે અને તમને પેદાઈશની જેટલી ઉમ્મીદ છે તેટલી થશે.” ઈમામ (અ.)ના આવા અજ્લાકને જોઈને તે શખ્સ ઊભો થયો, પેશાની મુબારક ઉપર બોસા આપ્યા અને દરખાસ્ત કરી કે અત્યાર સુધી મેં આપને આપેલી તકલીફોને માફ કરો. આ સાંભળીને આપ (અ.) મુસ્કુરાયા અને ત્યાંથી પાછા ફર્યા.

આ બનાવ પછી તે શખ્સ કે જે હમણાં સુધી તો ઈમામ (અ.)ની બૂરાઈ કરી રહ્યો હતો તે ઈમામ (અ.)ની તારીફ કરતો અને તેમને દુઆઓ આપતો થઈ ગયો. આ તરફ ઈમામ (અ.)એ પોતાના અસહાબોને કે જેઓ તે શખ્સને કતલ કરવા માટે આપ (અ.)ની પાસે રજા માગતા હતા તેમને સંબોધીને ફરમાવ્યું, “બતાવો કે બહેતર કઈ બાબત છે ? એ કે જે તમારા લોકોનો ઈરાદો હતો અથવા એ કે જે મેં ઈરાદો કર્યો ? મેં તેની હાલતની એવી રીતે સુધારણા કરી કે જે તમે પોતે જોઈ રહ્યા છો અને મને તેની બૂરાઈથી નજાત પણ મળી.”

હાડને હઝરત ઈમામ મૂસા કાઝિમ (અ.)ની લોકપ્રિયતાની ઈર્ષા કરવા લાગ્યો હતો. જ્યારે એક વાર હાડને મદીનામાં આવ્યો તો તેણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના રોજાની ઝિયારત કરી અને કહ્યું કે, “સલામ થાય આપ (સ.)ના ઉપર, યા રસૂલલ્લાહ (સ.) ! સલામ થાય આપ (સ.)ના ઉપર, મારા પિત્રાઈ !” તે લોકોને દેખાડવાની કોશિશ કરી રહ્યો હતો કે તે પોતે રસૂલલ્લાહ (સ.)નો સંબંધી છે કારણ કે તે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના કાકા હઝરત અબ્બાસનો વંશજ હતો. હઝરત ઈમામ મૂસા કાઝિમ (અ.)એ પણ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના રોજાની ઝિયારત કરી અને ફરમાવ્યું કે, “સલામ થાય આપ (સ.)ના ઉપર, યા રસૂલલ્લાહ ! સલામ થાય આપ (સ.)ના ઉપર, અય મારા વાલિદ !” હઝરત ઈમામ મૂસા કાઝિમ (અ.)એ લોકોને અને હાડને બતાવી દીધું કે આપ (અ.) પોતે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના જ વંશજ હતા. જ્યારે હાડને આ વાત સાંભળી તો ગુસ્સામાં તેને ચહેરો લાલ થઈ ગયો.

સવાલ : જો કોઈ આપણને નુકસાન પહોંચાડે તો શું આપણે માફ કરીને તે વાતને ભૂલી જઈશું

કે પછી ગુસ્સે થઈને બદલો લેવાનું વિચારીશું ?

બગદાદમાં હાડને સતત જાણકારી મળતી રહેતી હતી કે ઈમામ (અ.)ની લોકપ્રિયતા વધતી જઈ રહી છે. તેને ખતરો મહેસૂસ થવા લાગ્યો. ઈમામ (અ.) કદી પણ તેની હુકૂમત વિષે ખોટી વાત કરતા ન હતા તેમ છતાંય તેણે આપ (અ.)ને હાથકડી લગાવીને મદીનાથી બસરા બોલાવ્યા, પછી

આપ (અ.)ને બગદાદના કેદખાનામાં રાખ્યા અને ત્યાર પછી સતત તેમનાં કેદખાનાં બદલતો રહ્યો. છેવટે આપ (અ.)ને સિન્દી ઈબ્ને શાહિકની કેદમાં રાખવામાં આવ્યા.

મલકિન સિન્દીએ ઈમામ (અ.)ને ઝેર ભેળવેલી ખજૂર આપીને શહીદ કરી દીધા. ઈમામ (અ.) ઉપર ઝેરની અસર તરત થઈ ગઈ અને ત્રણ દિવસના તાવ પછી આપ (અ.) આ દુનિયાને છોડીને ચાલ્યા ગયા.

સિન્દીએ ઈમામ (અ.)નું જસદ મુબારક બગદાદના એક પુલ ઉપર મૂક્યું અને લોકોને બોલાવતો હતો કે આવો અને જુઓ કે મેં ઈમામ (અ.) ઉપર હુમલો કરીને આપ (અ.)ને શહીદ કર્યા નથી, પરંતુ આપ (અ.) પોતે કુદરતી રીતે વફાત પામ્યા છે.

ઈમામ (અ.) છઠ્ઠી સફર, હિ.સ. ૧૮૩ના દિવસે ૩૫ વર્ષ સુધી લોકોની હિદાયત કર્યા પછી વફાત પામ્યા. આપ (અ.)ને કાઝમૈનમાં દફન કરવામાં આવ્યા છે. આપ (અ.)ને ગુરલ અને કફન આપ (અ.)ના ફરજંદ હઝરત ઈમામ અલી રઝા (અ.)એ આપ્યું હતું. આપ (અ.)ની નમાઝે જનાઝા પાણુ ઈમામ રઝા (અ.)એ જ પઢાવી હતી.

સબક 3 : હઝરત ઈમામ અલી રઝા (અ.)

નામ : અલી

લકબ : રઝા (જેની સાથે અલ્લાહ રાજી હોય)

કુન્નિયત : અબુલ હસન

વાલિદ : હઝરત ઈમામ મૂસા કાઝિમ (અ.)

વાલેદા : હઝરત બીબી ઉમ્મુલ બનીન નજમા (અ.)

વિલાદત : ૧૧મી ઝિલકઅદ, હિ.સ. ૧૪૮, મદીનામાં

ઈમામત : હિ.સ. ૧૮૩ થી હિ.સ. ૨૦૩ સુધી

શહાદત : ૨૮મી સફર, હિ.સ. ૨૦૩

ક્યાં દફન છે : મશહદ, ઈરાન

હઝરત ઈમામ અલી રઝા (અ.)ને ઈમામ ‘ઝામિન’ (અ.) પણ કહેવાય છે. ‘ઝામિન’ અરબી શબ્દ ‘ઝમાનત’ ઉપરથી આવ્યો છે, જેનો અર્થ થાય છે ‘રક્ષણ’. જ્યારે આપણે મુસાફરી શરૂ કરીએ છીએ તો આપણે અલ્લાહ પાસે દુઆ કરીએ છીએ કે આપણા આઠમા ઈમામ (અ.)ના વસીલાથી અમારી હિફાઝત કરજે. આપણે સદકો પણ આપીએ છીએ કે જે આપણે ઈમામ ઝામિન (અ.)ના નામથી આપીએ છીએ.

હઝરત ઈમામ અલી રઝા (અ.)નો ઉછેર ૩૫ વર્ષ સુધી આપ (અ.)ના વાલિદ (અ.)એ કર્યો. આપ (અ.)ના વાલિદ (અ.) આપ (અ.)ને પોતાના જનશીન તરીકે જાહેર કરતી એક લેખિત વસિયત છોડી ગયા હતા.

જ્યારે આપ (અ.)ના વાલિદને હિ.સ. ૧૮૩માં કેદ કર્યા તો આપ (અ.)એ ઈમામતની આ મહાન જવાબદારીને સંભાળી લીધી. તે સમયે ખૂબ જ વિકટ પરિસ્થિતિ હતી. અબ્બાસી ખલીફા હાફ્ઝ રશીદે ઈમામ (અ.)ના શીઆઓ માટે જીવવું ખૂબ જ મુશ્કેલ બનાવી દીધું હતું.

સવાલ : શું વિકટ પરિસ્થિતિઓ દરમિયાન પણ આપણે પોતાનો સંયમ જાળવી શકીએ છીએ કે પછી આપણો ગુસ્સો અને આપણી નિરાશા ઊભરાઈ આવે છે ?

મદીનામાં હઝરત ઈમામ અલી રઝા (અ.)એ શાંતિપૂર્વક પોતાની જવાબદારીઓને અદા કરવાની શરૂઆત કરી દીધી. તે સમય શીઆ લોકો માટે ખૂબ જ મુશ્કેલીભર્યો હતો. આવા સમયે આપ (અ.)ની જ મહેનતના કારણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની હિદાયતની અને કુરઆનની સાચી તફ્સીરની તબ્લીગ થઈ. આપ (અ.) ઘણી બધી ભાષાઓ જાણતા હતા અને આપ (અ.)ના અનુયાયીઓને તેમની જ ભાષામાં જવાબ આપતા હતા.

સવાલ : આપણે કેટલી ભાષાઓને જાણીએ છીએ ? શું આપણે આપણી માતૃભાષાને યાદ રાખી છે ખરી ? અને શું આપણે સ્કૂલમાં નવી નવી ભાષાઓને શીખવાની કોશિશ કરીએ છીએ ?

હાઝન રશીદ હિ.સ. ૧૯૩૩માં મૃત્યુ પામ્યો. તે સમયે તેણે પોતાના દીકરા અમીનને પોતાના ઉત્તરાધિકારી તરીકે જાહેર કરી દીધો હતો. અમીનને ચાર વર્ષના શાસન પછી તેના ભાઈ મામૂને કતલ કરી દીધો. પછી મામૂન પોતે અબ્બાસી ખલીફા બની ગયો.

મામૂન ખૂબ જ હોંશિયાર માણસ હતો. તેને ખબર હતી કે તકલીફો અને જુલ્મ વેઠ્યા પછી પણ શીઆઓની સંખ્યા વધી રહી છે. તેને એ પણ ખબર હતી કે લોકોની નજરોમાં હઝરત ઈમામ અલી રઝા (અ.)નો કેવો મર્તબો છે અને આપ (અ.) લોકો ઉપર કેવો કાબૂ ધરાવે છે. મામૂનના ઘણા બધા વઝીરો પણ શીઆ હતા. તે ઈમામ (અ.)ના વધતા જતા પ્રભાવના કારણે ચિંતિત થવા લાગ્યો.

તેણે ફેંસલો કર્યો કે સત્તા જાળવી રાખવાનો અને શીઆઓને શાંત રાખવાનો એક જ રસ્તો છે અને તે છે, પોતાની સત્તા ચલાવવાની રીત બદલી નાખવી. પહેલાં તેણે પોતે શીઆ હોવાનું એલાન કરી દીધું, પછી તેણે હુકમ કર્યો કે સૈયદોને (મૌલા અલી (અ.)ના વંશજોને) નુકસાન

પહોંચાડવામાં ન આવે. તે પછી તેણે ઈમામ (અ.)ને મદીનાથી મર્વ આવવાની દાવત આપી કે જે તેનું શીતકાલીન પાટનગર હતું.

મર્વ જતાં જતાં ઈમામ (અ.) નીશાપૂરમાંથી પસાર થયા કે જ્યાં આપ (અ.)ના દીદાર કરવા માટે હજારો લોકો એકત્રિત થયા હતા. કેટલાક આલિમોએ આપ (અ.)ને વિનંતી કરી કે થોડીક વાર નીશાપૂરમાં રોકાઈને અમારી હિદાયત કરો. ઈમામ (અ.)એ તેમને એ વાત કહી કે જે જિબ્રઈલ (અ.)એ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને કહી હતી. આપે ફરમાવ્યું, “મને મારા વાલિદ હઝરત ઈમામ મૂસા ઈબ્ને જફર અને તેમને તેમના વાલિદ હઝરત ઈમામ જફર ઈબ્ને મોહંમદ અને આ હઝરતને તેમના વાલિદ હઝરત ઈમામ મોહંમદ ઈબ્ને અલીએ અને આ હઝરતને તેમના વાલિદ હઝરત ઈમામ અલી ઈબ્ને હુસૈને અને તેમને તેમના વાલિદ હઝરત ઈમામ હુસૈન ઈબ્ને અલીએ અને એ જનાબને તેમના વાલિદ હઝરત ઈમામ અલી અમીરુલ મોમિનીને અને આ હઝરતને હઝરત રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું કે મને રૂહુલ અમીનથી અલ્લાહ તઆલા તરફનો આ પયગામ મળ્યો કે, “હું અલ્લાહ છું અને મારા સિવાય કોઈ મા'બૂદ નથી, અય મારા બંદાઓ ! મારી ઈબાદત કરો. એ જાણી લો કે તમારામાંથી જે શખ્સ ખુલૂસે દિલથી ‘લા ઈલાહા ઇલ્લલ્લાહ’ની ગવાહી આપતો મારી પાસે આવ્યો તો તે મારા કિલ્લામાં દાખલ થયો અને જે શખ્સ મારા કિલ્લામાં દાખલ થયો તે મારા અઝાબથી સુરક્ષિત રહ્યો.””

લોકોએ પૂછ્યું, “અય ફરઝંદે રસૂલ ! ખુલૂસની સાથે અલ્લાહની વહેદાનિયતની ગવાહીથી શું મુરાદ છે ?” આપ (અ.)એ ફરમાવ્યું, “અલ્લાહની ઈતાઅત, તેના રસૂલની ઈતાઅત અને આં હઝરત (સ.)ના અહલેબૈત (અ.)ની વિલાયત મુરાદ છે.”

આ રિવાયત મશહૂર છે અને તે ‘સોનાની સાંકળ’ તરીકે ઓળખાય છે અને ઘણા બધા મુહદિસોએ તેનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. આ હદીસને ‘સોનાની સાંકળ’ એટલા માટે કહેવામાં આવે છે કે આ એક જ એવી હદીસ છે કે જેને રિવાયત કરનાર રાવીઓ તરીકે રસૂલલ્લાહ (સ.)થી લઈને આપણા સાતમા ઈમામ (અ.) સુધી માઅસૂમોની કડી દ્વારા એક પછી એક ઈમામના હવાલાથી બયાન થઈ છે કે જે તેની સચ્ચાઈ માટેનો સૌથી મજબૂત પુરાવો છે.

મર્વમાં આવ્યા પછી મુનાફિક મામૂને આપ (અ.)નું અદબથી સ્વાગત કર્યું. તેણે એકરાર કર્યો કે ઈમામ (અ.)ને જ ખિલાફતનો હક છે અને ખિલાફત આપ (અ.)ને સોંપી દેવાની દરખાસ્ત મૂકી. ઈમામ (અ.)એ ખિલાફત લેવાનો ઈન્કાર કરી દીધો તો મામૂને આગ્રહ કર્યો કે આપ (અ.) મારા જાનશીન બની જાઓ.

ઈમામ (અ.) જનશીન બનવા પણ નહોતા માગતા, પરંતુ મામૂનના આગ્રહના કારણે આપ (અ.)ને તે વાત સ્વીકારી લેવાની ફરજ પડી. તે પછી મામૂને લોકોથી ઈમામ (અ.)ની બૈઅત કરાવી.

મામૂને એ પણ હુકમ કર્યો કે આજ પછી શાહી ઝભ્ભા લીલા રંગના હોવા જોઈએ કે જે રંગ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના અહલેબૈતનો હતો. તે પછી મામૂને એલાન કર્યું કે દિરહમના સિક્કા ઉપર ઈમામ (અ.)નું નામ હોવું જોઈએ. તેણે શાહી ફરમાન કરાવ્યું કે હઝરત ઈમામ અલી રઝા (અ.) મારા જનશીન છે, મારા પછી આપ (અ.) ખલીફા બનશે અને આપ (અ.)નો લકબ હશે ‘અરિઝા મિન આલે મોહંમદ’.

મામૂને આ મર્તબો ઈમામ (અ.)ને એટલે નહોતો આપ્યો કે તે આપ (અ.)નો ચાહક હતો, પરંતુ તેણે આવું એટલા માટે કર્યું હતું કે શીઆ લોકો શાંત પડી જાય અને બળવો ન કરે. તેની નિયત ઈમામ (અ.)ને પોતાના જનશીન બનાવવાની ક્યારેય ન હતી.

જ્યારે ઈમામ (અ.)એ મામૂનના દરબારમાં પોતાની જગ્યા લઈ લીધી તો આપ (અ.)એ મોકાનો ફાયદો લઈને ઈસ્લામની તબ્લીગ કરવાનું શરૂઆત કરી દીધું. આપ (અ.)એ કરબલાની કુરબાની

અને તેના શહીદોની યાદમાં મજલિસો કરાવી અને લોકોને કરબલાના મસાએબથી કેવા સબક હાંસિલ કરી શકાય તે સમજાવ્યું.

મામૂનના દરબારમાં દુનિયાભરમાંથી લોકો આવતા હતા. ઈમામ (અ.) મામૂનને પૂછવામાં આવતા દરેક સવાલનો જવાબ આપતા હતા. બધા લોકો ઈમામ (અ.)એ આપેલા જવાબોથી સંતોષ પામતા હતા. તેઓ કહેતા હતા કે અમે ક્યારેય પણ એવો માણસ જોયો નથી કે જે ઈમામ (અ.)ની જેમ ચર્ચા કરતો હોય અને વાતોને સમજાવતો હોય.

મામૂનને લાગ્યું કે ઈમામ (અ.)ની લોકપ્રિયતા એટલી વધી ગઈ છે કે તેની સત્તા ખતરામાં પડી ગઈ છે એટલે તેણે હઝરત ઈમામ અલી રઝા (અ.)ને શહીદ કરી દેવાનો ફેસલો કર્યો. તેણે ઈમામ (અ.)ને ખાવાની દાવત આપી કે જેમાં ઝેર ભેળવેલી દ્રાક્ષ મૂકવામાં આવી, જેના કારણે ઈમામ (અ.) ખૂબ જ બીમાર થઈ ગયા અને ૨૮મી સફર, હિ.સ. ૨૦૩માં શહીદ થયા. આપ (અ.)ને તૂસ (મશહદ)માં દફન કરવામાં આવ્યા છે.

સબક 4 : હઝરત ઈમામ મોહંમદ તકી (અ.)

નામ : મોહંમદ

લકબ : તકી (અલ્લાહનો તકવો કરનારા)

કુન્નિયત : અબૂ જફર

વાલિદ : હઝરત ઈમામ અલી રજા (અ.)

વાલેદા : હઝરત બીબી ખૈરુન (અ.)

વિલાદત : ૧૦મી રજબ, હિ.સ. ૧૮૫, મદીનામાં

ઈમામત : હિ.સ. ૨૦૩ થી હિ.સ. ૨૨૦

શહાદત : ૨૮મી ઝિલકઅદ, હિ.સ. ૨૨૦

ક્યાં દફન છે : કાઝમૈન, ઈરાક

હઝરત ઈમામ મોહંમદ તકી (અ.) પોતાના વાલિદની છત્રછાયામાં ચાર વર્ષ સુધી રહ્યા. જ્યારે અબ્બાસી ખલીફા મામૂને હઝરત ઈમામ અલી રજા (અ.)ને મદીનાથી ખુરાસાન બોલાવ્યા તો આપ (અ.)ને ખબર હતી કે આપ (અ.) પોતાના ફરજંદને હવે ક્યારેય નહીં જોઈ શકવાના. એટલે આપ (અ.)એ પોતાના ફરજંદને પોતાના જનશીન તરીકે જાહેર કરી દીધા કે જેથી મદીનાના લોકોને કોઈ શંકા ન રહે કે આપ (અ.)ના પછી ઈમામ કોણ છે. હિ.સ. ૨૦૩માં

મલકીન મામૂને હઝરત ઈમામ અલી રઝા (અ.)ને ઝેર આપ્યું અને ત્યારથી હઝરત ઈમામ મોહંમદ તકી (અ.)એ ઈમામ તરીકે પોતાની જવાબદારી સંભાળી લીધી. ત્યારે આપ (અ.) ફક્ત આઠ વર્ષના હતા.

આટલી નાની ઉંમર હોવા છતાં આપ (અ.)ની પાસે આપના બાપદાદાઓની સમજદારી અને હિંમત હતી. આપ (અ.) હિંમતવાળા, આલિમ, માફી આપનાર અને સહનશીલ હતા. આપ (અ.) મહેમાનનવાજી, બધા જોડે સદ્વ્યવહાર, તથા ગરીબો, યતીમો અને મિસ્કીનો પ્રત્યે સખાવત માટે જાણીતા હતા. આપ (અ.) સીધું સાદું જીવન જીવતા હતા અને લોકોની હિદાયત માટે અથાગ મહેનત કરતા હતા.

મામૂનને ફિક્કલ, હદીસ અને કુરઆનની તફ્સીર જેવા વિષયોમાં હઝરત ઈમામ મોહંમદ તકી (અ.)ની સૂઝબૂઝના સમાચાર મળ્યા એટલે તેને જિજ્ઞાસા થઈ કે આ બધી વાતો સાચી છે કે નહીં ? એટલે તેણે ઈમામ (અ.)ને પોતાના પાટનગર બગદાદ બોલાવ્યા.

જો કે ઘણા બધા પ્રસંગોએ મામૂન અહલેબૈત (અ.) પ્રત્યે પોતાની દુશ્માનાવટ જાહેર કરી ચૂક્યો હતો, પરંતુ આ વખતે તેનો સ્વાર્થ હતો એટલે તેણે ઈમામ (અ.)નું સ્વાગત કર્યું.

હઝરત ઈમામ મોહંમદ તકી (અ.)ની ઉંમર નાની હતી તેમ છતાંય મામૂન જાણતો જ હતો કે આપ (અ.) સાચા ઈમામ હતા અને તે એ પણ જાણતો હતો કે શીઆ લોકો ઈમામ (અ.)ની હિદાયત પ્રમાણે ચાલવામાં ખચકાશે નહીં. પોતાને અને અબ્બાસી રાજ્યને બચાવવા ખાતર મામૂને પોતાની દીકરી ઉમ્મુલ ફઝલના નિકાહ ઈમામ (અ.) સાથે કરી દેવાની દરખાસ્ત મૂકી.

જ્યારે બની અબ્બાસના વડીલોએ આ વાત જાણી તો તેઓ મામૂનથી ઘણા નારાજ થયા. તેમનું એક ટોળું મામૂનની પાસે આવ્યું કે તેને આવી રીતે નિકાહ ન કરાવવા માટે મનાવી લે. મામૂને તેમની વાત સાંભળી નહીં અને કહ્યું કે ઈમામ (અ.) પોતાના વાલિદના સાચા જનશીન છે અને નાની ઉંમરના હોવા છતાં આપ (અ.)ની પાસે એ બધી ફઝીલતો અને નેકીઓ છે. મામૂને વધુમાં કહ્યું કે ઈસ્લામી દુનિયાના સર્વશ્રેષ્ઠ આલિમો પણ ઈમામ (અ.)ની સરખામણીમાં કાંઈ જ નથી. આવું સાંભળીને બની અબ્બાસના વડીલોએ એવો નિર્ણય કર્યો કે તેઓ મામૂનની ઈમામ (અ.) પ્રત્યેની આ બધી માન્યાઓને ખોટી સાબિત કરી દેશે. તેમણે યદ્યા બિન અકસમ કે જે બગદાદના મહાન આલિમ અને કાઝી ગણાતા હતા, તેમને ઈમામ (અ.) સાથે ચર્ચા કરવા બોલાવ્યા.

મામૂને આ સ્પર્ધા માટે તૈયારી બતાવી અને પોતાના દરબારમાં મોટી મહેફિલનું આયોજન કર્યું કે જેમાં ૯૦૦ આલિમો અને વિદ્વાનોને ભાગ લેવા માટે આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું. આ સ્પર્ધાના સમાચાર ચારે બાજુ ફેલાઈ ગયા અને લોકો વિચારવા લાગ્યા કે આટલી નાની ઉંમરમાં

કોઈ આવી સ્પર્ધા કેવી રીતે કરી શકશે એક એવા અનુભવી કાઝીની સામે કે જે પોતાના ઈલ્મ માટે પ્રખ્યાત છે ?

જ્યારે દરબાર ભરવામાં આવ્યો તો યહ્યાએ ઈમામ (અ.)ને આત્મવિશ્વાસપૂર્વક સવાલ કર્યો કે, “એવા માણસ વિષે આપ (અ.)નો શું વિચાર છે કે જે એહરામની હાલતમાં શિકાર કરે ?

ઈમામે જવાબ આપ્યો કે, “તમારો સવાલ સ્પષ્ટ નથી અને લોકોને ગુમરાહ કરનારો છે. મહેરબાની કરીને તેને સ્પષ્ટ કરો કે શું એહરામ પહેરેલા માણસે હરમની અંદર શિકાર કર્યો હતો કે હરમની બહાર ? શું તે સાક્ષર હતો કે નિરક્ષર ? શું તે ગુલામ હતો કે આઝાદ ? શું તે બાલિગ હતો કે નાબાલિગ ? શું તેણે આવું પહેલી વાર કર્યું હતું કે પહેલાં તે આવું કરી ચૂક્યો હતો ? શું તેનો શિકાર પક્ષી હતું કે પ્રાણી ? શું તે શિકાર નાનું હતું કે મોટું ? શું તેણે રાત્રે શિકાર કરેલો કે દિવસે ? શું શિકાર કરનારે તોબા કરી હતી કે નહીં ? શું તેણે ગુપ્તરીતે શિકાર કરેલો કે જાહેરમાં ? શું એહરામ ઉમરા માટેનો હતો કે હજ માટેનો ? જો તમે આ બધા મુદ્દા સ્પષ્ટ નહીં કરો તો આ સવાલનો કોઈ પણ જવાબ આપવો શક્ય નથી.”

યહ્યા સ્તબ્ધ રહી ગયા. આવા શબ્દો ન તો ક્યારેય તેમણે સાંભળેલા કે ન તો શ્રોતાઓએ. તેમણે ઈમામ (અ.)ની ફૂઝીલતનો એકરાર કરી લીધો અને વિનમ્રતાપૂર્વક દરખાસ્ત કરી કે મને જવાબ આપો એટલે ઈમામ (અ.)એ દરેક પરિસ્થિતિમાં આ સવાલનો જવાબ શું હોય તે વાત સમજાવી.

ઈમામ (અ.)એ કહ્યું, “જો કોઈ માણસ હરમની બહાર શિકાર કરે અને તે શિકાર પક્ષી નર હોય તો તેનો કફ્ફારો એક બકરી છે અને જો આ પ્રકારનો શિકાર હરમમાં કર્યો હોય તો તેનો કફ્ફારો બે બકરી છે અને જો જંગલી પશુઓમાં કોઈ અચ્ચાનો ગર્ભ હોય અને શિકાર કર્યો હોય તો તેનો બદલો દુમ્બાનું એક એવું અચ્ચું છે કે જેણે પોતાની માતાનું દૂધ છોડી દીધું હોય, જો તે શિકાર હરણ હોય તો તેનો કફ્ફારો એક બકરી છે. જંગલી જનાવરો માટે આ બધા કફ્ફારા ત્યારે આપવા પડે જ્યારે કે તેમનો શિકાર હરમની બહાર કરવામાં આવ્યો હોય, પરંતુ જો હરમમાં કરવામાં આવ્યો હોય તો આ કફ્ફારા બમણા થઈ જશે.

“તદુપરાંત કફ્ફારાના જનવર સહિત કા’બામાં ઉપસ્થિત થવું પડશે. શિકાર કરતી વખતે તેણે હજનો એહરામ બાંધ્યો હોય તો એ જનવરની મિનામાં અને જો ઉમરાનો એહરામ બાંધ્યો હોય તો એ જનવરની મક્કામાં કુરબાની કરવી પડશે. આ કફ્ફારામાં જ્ઞાની અને અજ્ઞાની બન્ને બરાબર છે. જાણી જોઈને શિકાર કરનાર ગુનેગાર છે, પરંતુ ભૂલમાં આ કૃત્ય થયું હોય તો ગુનો નથી. આઝાદ વ્યક્તિએ પોતે જ કફ્ફારો અદા કરવો પડશે, પરંતુ ગુલામનો કફ્ફારો તેના માલિક પર વાજિબ છે. નાના બાળક ઉપર કફ્ફારો વાજિબ નથી, ફક્ત પુખ્તવયની વ્યક્તિ ઉપર વાજિબ છે અને જો તે માણસ શિકાર કર્યા પછી પસ્તાવો વ્યક્ત કરતો હોય તો આખેરતનો અઝાબ તેનાથી દૂર રહેશે, પરંતુ આ કૃત્યથી ખુશ હોય તો તેને આખેરતમાં અઝાબ થશે.”

ઈમામ (અ.)એ આવી રીતે પોતાનું ઈલ્મ લોકો સામે સાબિત કરી દીધું એટલે મામૂન ખુશખુશાલ થઈ ગયો. તે જ મહેફિલમાં તેણે ઉમ્મુલ ફઝલના નિકાહ ઈમામ (અ.)થી કરાવી દીધા. એક વર્ષ બગદાદમાં રહ્યા પછી ઈમામ (અ.) મદીનામાં પાછા આવી ગયા.

ઉમ્મુલ ફઝલની સાથે આપ (અ.)ના નિકાહ મુબારક (સલામત) સાબિત ન થયા અને તેણે આપ (અ.)ને સતત તકલીફ આપી. તેને એવી ઈર્ષા પણ હતી કે ઈમામ (અ.)એ હઝરત બીબી સુમ્માના ખાતૂન (અ.) સાથે પણ નિકાહ કર્યા હતા. હઝરત બીબી સુમ્માના (અ.) પાછળથી આપણા દસમા ઈમામ (અ.)ની વાલેદા થયાં.

મદીનામાં ફરીથી હઝરત ઈમામ મોહંમદ તકી (અ.)એ લોકોને આઝાદીથી દીને ઈસ્લામની સાચી હિદાયત કરવાની શરૂઆત કરી દીધી. દૂર સુદૂરના લોકો ઈમામ (અ.) પાસેથી ઈલ્મ અને હકની વાતો જાણવા માટે મદીનામાં આવતા હતા.

જ્યારે મામૂન મૃત્યુ પામ્યો ત્યારે મો'તસિમ બિલ્લાહ સત્તા ઉપર આવી ગયો. તે એવો માણસ હતો કે તેના દિલમાં અહલેબૈત (અ.)ની નફરત ભરેલી હતી. તે જાણતો હતો કે ઈમામ (અ.)ના વતન મદીનામાં આપ (અ.) વિરુદ્ધ કાંઈ પણ કરવું શક્ય નથી એટલે તેણે ઈમામ (અ.)ને બગદાદમાં બોલાવ્યા.

એ જ વર્ષે મલકીન મો'તસિમે ઈમામ (અ.)ને ઝેર આપી દીધું. ફક્ત ૨૫ વર્ષની ઉંમરમાં ઈમામ (અ.) શહીદ થઈ ગયા. આપ (અ.) પોતાના દાદા હઝરત ઈમામ મૂસા કાઝિમ (અ.)ની પાસે કાઝમૈનમાં દફન છે કે જે બગદાદના પરા વિસ્તારમાં છે.

સબક 5 : હઝરત ઈમામ અલી નકી (અ.)

નામ : અલી

લક્ષ : નકી (પાક, શુધ્ધ) અને હાદી (હિદાયત કરનારા)

કુન્નિયત : અબૂલ હસન

વાલિદ : હઝરત ઈમામ મોહંમદ તકી (અ.)

વાલેદા : હઝરત બીબી સુમ્માના ખાતૂન (અ.)

વિલાદત : ૧૫મી ઝિલહજ, હિ.સ. ૨૧૨, મદીનામાં

ઈમામત : હિ.સ. ૨૨૦ થી હિ.સ. ૨૫૪ સુધી

શહાદત : ૩જી રજબ, હિ.સ. ૨૫૪

ક્યાં દફન છે : સામરા, ઈરાક

હઝરત ઈમામ અલી નકી (અ.) જ્યારે ફક્ત આઠ વર્ષના હતા કે ત્યારે આપ (અ.)ના વાલિદ શહીદ થયા એટલે કે આપ (અ.)એ પણ આપ (અ.)ના વાલિદની જેમ જ આઠ વર્ષની ઉંમરથી જ ઈમામતની જવાબદારી સંભાળી લીધી. અબ્બાસી ખલીફા મામૂન રશીદ પછી મો'તસિમ ખલીફા થયો અને તે આઠ વર્ષ સુધી સત્તા ઉપર રહ્યો. તેના પછી વાસિક બિલ્લાહ આવ્યો.

વાસિકના પાંચ વર્ષના શાસન દરમિયાન ઈમામ (અ.) અને શીઆ લોકોને ચેનથી જીવવા મળ્યું. વાસિક પછી તેનો ભાઈ મુતવકકિલ શાસન ઉપર આવ્યો.

મુતવકકિલ પોતાના સ્વચ્છંદીપણા, બેશરમી અને નશા માટે બદનામ હતો. તે પહેલો એવો અબ્બાસી ખલીફા હતો કે જે એવી મહેફિલોમાં જાહેરમાં બેસતો હતો કે જેમાં સંગીત, શરાબ, વાહિયાત વાતો અને દરેક પ્રકારના બૂરા આમાલ થતા હોય.

સવાલ : શું આપણે આપણા ઈમામ (અ.)ના સાચા અનુયાયી છીએ કે જે અલ્લાહની ઈતાઅત કરતા હોય ? કે પછી આપણે શયતાનની પેરવી કરીને અસભ્ય સંગીત સાંભળીએ છીએ અને બીજાં હરામ કાર્યો કરીએ છીએ ?

પોતાના શાસનનાં પહેલાં ચાર વર્ષ દરમિયાન મુતવકકિલનું ધ્યાન શાસનમાં જ હતું એટલે તેણે ઈમામ (અ.)ને તકલીફ પહોંચાડી નહીં, પરંતુ જ્યારે તે પોતાની શાસકીય પ્રવૃત્તિઓમાંથી ફરેગ થઈ ગયો એટલે તેણે પોતાનું ધ્યાન ઈમામ (અ.)ને સતાવવામાં લગાવી દીધું.

તે સમયે હઝરત ઈમામ અલી નકી (અ.) મદીનામાં લોકોની હિદાયત કરી રહ્યા હતા. આપ (અ.) લોકોને સાચો રસ્તો દેખાડી રહ્યા હતા અને તેમના ઈમાનને મજબૂત બનાવી રહ્યા હતા. આપ

(અ.)ના ઈલ્મ અને ફઝીલતની વાતો દિવસે દિવસે લોકપ્રિય થતી જતી હતી. જ્યારે મુતવક્કિલે આપ (અ.)ની લોકપ્રિયતા વિષે જાણ્યું તો તેને ખૂબ જ ઈર્ષા આવી અને તેને લાગ્યું કે હવે મારી સત્તા ખતરામાં પડી ગઈ છે.

મુતવક્કિલે પોતાની નફરત છૂપાવીને ઈમામ (અ.)ને અદબની સાથે એક પત્ર લખ્યો. તેણે ઈમામ (અ.)ને સામરામાં આવીને પોતાને મળવાની દાવત આપી. તેણે લખ્યું કે હું ઈમામતના મર્તબાને માનું છું અને આપ (અ.)ની સાથે શાંતિથી સુલેહ કરવા માગું છું, જો કે ઈમામ (અ.) તેની નિયતથી વાકેફ હતા, તેમ છતાંય આપ (અ.) એ વાત પણ જાણતા હતા કે તેની દાવતને ઠુકરાવી દેવાથી મુસીબતમાં વધારો થશે એટલે આપ (અ.) પોતાના નાના રસૂલલ્લાહ (સ.)નું વહાલું શહેર મદીના છોડીને સામરા તરફ રવાના થયા. જ્યારે આપ (અ.) સામરા પહોંચ્યા તો મુતવક્કિલે આપ (અ.)ની પૂરી અવગણના કરી અને હુકમ કર્યો કે આપ (અ.)ને મોહતાજખાનામાં જગ્યા આપવામાં આવે.

હવે મુતવક્કિલે તેના સાચા રંગ દેખાડવા લાગ્યો અને તેણે ઈમામ (અ.)ને ઝર્રાકી નામના એક જલિમ માણસની દેખરેખમાં કેદ કરાવી દીધા, પરંતુ ઝર્રાકીએ ઈમામ (અ.)ના અખ્લાક જોયા એટલે તે આપ (અ.)નો મોહિબ બની ગયો. તે પછી મુતવક્કિલે ઈમામ (અ.)ને એક અન્ય જલિમ માણસ, સઈદની દેખરેખમાં કેદ કરાવી દીધા.

આ કેદખાનામાં ઈમામ (અ.) ત્યાં સુધી રહ્યા કે જ્યાં સુધી ફતેહ ઈબ્ને ખાકાન મુતવક્કિલના વર્ગરે આઝમ બની ન ગયા. ફતેહ શીઆ હતા અને તેમને સહન ન થયું કે ઈમામ (અ.)ની સાથે આવું ગેરવર્તન કરવામાં આવે એટલે તેમણે પોતાના પ્રભાવનો ઉપયોગ કરીને ઈમામ (અ.)ને કેદમાંથી છોડાવી દીધા. તેમ છતાં મુતવક્કિલ ઈમામ (અ.) ઉપર નજર રાખતો જ હતો. તે ઈચ્છતો હતો કે તેને કોઈ બહાનું મળી જાય કે તે એવું સાબિત કરી દે કે ઈમામ (અ.) તેના શાસન વિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિઓ કરી રહ્યા છે કે જેથી તે આપ (અ.)ને મોતની સજા આપી શકે.

મુતવક્કિલ ઈમામ (અ.)ની સાથે આટલી બધી દુશ્મનાવટ રાખતો હતો તેમ છતાંય ક્યારેય પણ ઈમામ (અ.)એ તેની સાથે દુશ્મનાવટ દેખાડી નહીં. એક વાર મુતવક્કિલ ખૂબ જ બીમાર થઈ ગયો અને તેના જ તબીબોએ કહી દીધું કે હવે તેની બીમારીનો કોઈ ઇલાજ નથી. મુતવક્કિલની મા હઝરત ઈમામ અલી નકી (અ.) પાસે આવી અને ઇલાજ કરવાની વિનંતી કરી. ઈમામ (અ.)એ તેને એક મલમ લખી આપી કે જેના કારણે મુતવક્કિલ તત્કાળ સાજો થઈ ગયો.

સવાલ : જો કોઈ આપણને નુકસાન પહોંચાડવા માગતું હોય તો શું આપણે પણ તેને નુકસાન

પહોંચાડવાનું વિચારીશું કે પછી જરૂર સમયે તેની મદદ કરવાનું વિચારીશું ?

મુતવક્કિલને જાણે કે અબૂ તાલિબ (અ.)ની ઓલાદને શોધી શોધીને શહીદ કરવાનો શોખ હતો, જેના કારણે તેમના માટે જીવન એટલું બધું ડરામણું બની ગયું હતું કે તેઓ સલામતી માટે આમતેમ વિખરાઈ ગયા હતા. તેને આટલું કરવાથી સંતોષ ન હતો, તેનાથી વધારે તે મહૂમ સૈયદોની પણ બેઅદબી કરતો હતો એટલે સુધી કે તેણે હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.)નો રોઝો મુબારક પણ શહીદ કરી દીધો હતો.

તેણે દરેક ઉપર કરબલા જવાની પાબંદી લગાવી દીધી હતી, જો કોઈ કરબલા જવાની કોશિશ કરે તો તેમને એવા ભોંયરામાં કેદ કરી દેવામાં આવતા હતા કે પછી તે ક્યારેય પણ દેખાતા ન હતા.

મુતવક્કિલને અંતમાં તેના દીકરા મુન્તસિરે મારી નાખ્યો અને તે પોતે સત્તા પર બેસી ગયો. તેના પછી મુસ્તૈન બિલ્લાહ અને મો'તઝ બિલ્લાહ સત્તા પર આવ્યા. આ એ જ મલકીન મો'તઝ હતો કે જેણે ઈમામ (અ.)ની લોકપ્રિયતાની ઈર્ષાના કારણે આપ (અ.)ને શહીદ કરી દેવાનો ફેસલો કર્યો. મો'તઝનો એક કાસિદ ઈમામ (અ.) પાસે આવ્યો અને તે આપ (અ.)ને ઝેર આપી દેવામાં સફળ થઈ ગયો. થોડાક જ કલાકોમાં ઈમામ (અ.) શહીદ થઈ ગયા. આપ (અ.)ની નમાઝે જનાઝા આપ (અ.)ના ફરઝંદ હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)એ પઢાવી. આપને સામરામાં દફન કરવામાં આવ્યા છે. આપ (અ.) તે સમયે ૪૨ વર્ષના હતા. આપ (અ.)ની ઈમામતના ૩૪ વર્ષ દરમિયાન, આપનાં પહેલાં સત્તર વર્ષ આઝાદીમાં લોકોની હિદાયત કરવામાં વીત્યાં અને બાકીનાં ૧૭ કેદખાનામાં વીત્યાં.

સબક 6 : હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)

નામ : હસન

લક્ષ : અસ્કરી (લશ્કર પાસે જીવન જીવનારા)

કુન્નિયત : અબૂ મોહંમદ

વાલિદ : હઝરત ઈમામ અલી નકી (અ.)

વાલિદા : હઝરત બીબી સલીલ (અ.)

વિલાદત : ૧૦મી રબીઉલ આખર, હિ.સ. ૨૩૨, મદીનામાં

ઈમામત : હિ.સ. ૨૫૪ થી હિ.સ. ૨૬૦ સુધી

શહાદત : ૮મી રબીઉલ અવ્વલ, હિ.સ. ૨૬૦

ક્યાં દફન છે : સામરા, ઈરાક

હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)એ પોતાની ઈમામત ત્યારે શરૂ કરી કે જ્યારે મો'તઝ બિલ્લાહ સત્તા પર હતો. મો'તઝ પછી મો'તદી અને મો'તમદ સત્તા પર આવ્યા. આ બધા જ અબ્બાસી ખલીફાઓ પોત પોતાની રાજકીય સમસ્યાઓમાં વ્યસ્ત હોવા છતાં ઈમામ (અ.) ઉપર ચાંપતી નજર રાખતા હતા અને આપ (અ.)ના હરવા ફરવા ઉપર ઘણી પાબંદીઓ નાખતા હતા. હકીકત

તો એ છે કે ઈમામ (અ.)એ પોતાના જીવનનો મોટો ભાગ આ જલિમ શાસકોના કેદખાનાઓમાં વિતાવ્યો છે.

અબ્બાસી ખલીફાઓ ઈમામ (અ.)ની હાજરીથી એટલા માટે ચિંતિત હતા કારણ કે તેમને ખબર હતી કે ઈમામ (અ.)ના જ ફરજંદ એ મહદી (અ.) હશે કે જેમની રાહ જોવાઈ રહી છે. રસૂલલ્લાહ (સ.)ની હઝરત ઈમામ મહદી (અ.) વિષેની હદીસ જાણીતી હતી અને લોકો આતુરતાપૂર્વક હઝરત ઈમામ મહદી (અ.)ની રાહ જોઈ રહ્યા હતા કે આપ (અ.) ક્યારે ઝુલૂર ફરમાવે અને અમને એ બધી મુશ્કેલીઓમાંથી નજાત અપાવે કે જે મુશ્કેલીઓમાં અમને અબ્બાસી ખલીફાઓએ નાખી દીધા છે. આપ (અ.)ની પાસે લોકો માટે ખૂબ જ ઓછો સમય હોવા છતાં આપ (અ.) હંમેશાં પોતાના ઈલ્મ વડે લોકોને સાચા રસ્તા તરફ હિદાયત કરતા રહેતા હતા. આપ (અ.) હંમેશાં હસતા મોઢે અને સબરની સાથે ઈમામતની જવાબદારીઓ પૂરી કરતા હતા. તારીખે આપણને બતાવ્યું છે કે કુરઆને મજીદના ઘણા બધા મુફ્સિરોએ આપ (અ.)ની તફ્સીરને ટાંકી છે.

સવાલ : જ્યારે આપણી પાસે સમય ઓછો હોય ત્યારે આપણે આપણા રોજિંદા કાર્યોને કેવી

રીતે પ્રાથમિકતા આપીએ છીએ ? પહેલાં ટીવી કે પહેલાં નમાઝ ?

જ્યારે મો'તમદ સત્તા ઉપર આવ્યો ત્યારે તે સમજી ગયો કે હઝરત ઈમામ મહદી (અ.)ને આવવાથી રોકવા હોય તો હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)ને નિકાલ કરતાં રોકવા પડશે. તે માટે તેણે આપ (અ.)ને આજીવન કેદની સજા આપી. ઈમામ (અ.)એ કેદખાનામાં ઘણી તકલીફો ઉઠાવી અને કાંઈ પણ ખાધા પીધા વગર દિવસો કાઢ્યા. આપ (અ.) નમાઝ પણ માટી વડે તયમ્મુમ કરીને જ પઢી શકતા હતા.

એક દિવસ મો'તમદે આવી રીતે ઈમામ (અ.)ને યાતના આપવાનું વિચાર્યું કે આપ (અ.)ને જંગલી સિંહોની વચ્ચે મૂકી દે. જ્યારે બધા સિંહો આપ (અ.)ને સલામ કરવા ઝુકી ગયા અને આપ (અ.)ને કાંઈ પણ નુકસાન ન પહોંચાડ્યું, ત્યારે તે ઘણો જ આશ્ચર્યમાં પડી ગયો.

ઈમામ (અ.)એ બગદાદના કેદખાનામાં બે વર્ષ પૂરાં કર્યા કે તરત જ અલ્લાહે આપ (અ.)ના જીવનમાં એવા સંજોગો પેદા કર્યા કે આપણા બારમા ઈમામ (અ.)ની વિલાદતની વ્યવસ્થા થઈ ગઈ.

તે સમયે બગદાદમાં દુષ્કાળ હતો અને લોકો વરસાદ માટે તરસી રહ્યા હતા. એક ઈસાઈ બગદાદમાં આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે, “હું ઈસાઈની રીતથી દુઆ માગીને વરસાદ લાવી શકું છું.” જેવા તેણે હાથ ઊંચા કર્યા કે તરત જ વરસાદ વરસવા લાગ્યો. લોકો મુઝવણમાં પડી ગયા.

અને ઘણા બધા તેની હિદાયત પર અમલ કરવા લાગ્યા કારણ કે તેઓ સમજ્યા કે તેની પાસે કોઈ મોઝિકો છે.

જ્યારે આ વાતની ખબર મો'તમદને પડી તો તેને લાગ્યું કે લોકોને આવું કરતાં રોકવા પડશે કારણ કે છેવટે તો તે ઈસ્લામના નામ પર જ સત્તા ઉપર આવ્યો હતો અને તેને ખબર હતી કે જો મુસલમાનો ઈસાઈ થઈ જશે તો તેની સત્તા ખતરામાં પડી જશે.

તેને ખબર પડતી ન હતી કે આ સમસ્યાનો ઉપાય શું છે એટલે છેવટે તે સમજી ગયો કે હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.) સિવાય કોઈ પણ તેની મદદ નહીં કરી શકે. જ્યારે મો'તમદ આપ (અ.)ની પાસે આવ્યો તો ઈમામ (અ.)એ મદદની ના પાડી નહીં કારણ કે ઈસ્લામની હિફાઝત કરવી એ તો આપ (અ.)ની ફરજ હતી.

સવાલ : શું આપણાં રોજિંદાં કાર્યો ઈસ્લામ વિરોધી છે કે પછી ઈસ્લામની હિફાઝત કરે એવાં છે ?

હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)એ મો'તમદને ફરમાવ્યું કે, “લોકોને ભેગા કરો અને પછી તે ઈસાઈને બોલાવો.” જ્યારે લોકો ભેગા થઈ ગયા તો આપ (અ.)એ ઈસાઈને ફરમાવ્યું કે હવે

ફરીથી તમે દુઆ માગીને વરસાદને લઈ આવો. જ્યારે તેણે દુઆ માટે હાથ બુલંદ કર્યા તો કેટલાંક વાદળો આવી ગયાં. ઈમામ (અ.)એ તેને ત્યાં જ રોકી લીધો અને એક સિપાહીને ફરમાવ્યું કે, “જાઓ અને તેના હાથમાં જે વસ્તુ છે તે લઈ લો અને મને આપી દો,” પછી જ્યારે ઈસાઈએ દુઆ માગી તો વરસાદ ન વરસ્યો. ઈમામ (અ.)એ લોકોને સમજાવ્યું કે, “તે ઈસાઈના હાથમાં અલ્લાહના કોઈ રસૂલના શરીરનું હાડકું હતું. અલ્લાહની આ એક વિશેષ બરકત છે કે જ્યારે પણ તેના કોઈ પણ રસૂલના શરીરનું હાડકું આસમાન તરફ બુલંદ કરવામાં આવે ત્યારે વરસાદ વરસીને જ રહે.” તે પછી ઈમામ (અ.)એ લોકોને ફરમાવ્યું કે, “હવે હું પોતે વરસાદ માટે દુઆ માગીશ.”

આપ (અ.)એ પોતાના હાથોને જેવા બુલંદ કર્યા કે તરત જ વરસાદી વાદળો દેખાવા લાગ્યાં. લોકો ભારે વરસાદની બીકથી પોતાના ઘરો તરફ જવા લાગ્યા, પરંતુ ઈમામ (અ.)એ તેમને ફરમાવ્યું કે, “આ વાદળો બગદાદ માટે નથી.” છેવટે કેટલાંક વાદળો આવ્યાં કે જેમના વિષે આપ (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “આ વાદળો બગદાદ માટે છે.” આપ (અ.)એ લોકોને ફરમાવ્યું કે, “હવે પોત પોતાના ઘરમાં ચાલ્યા જાઓ.” તે પછી ભારે વરસાદ વરસ્યો અને દુષ્કાળ દૂર થઈ ગયો.

લોકો ખુશખુશાલ થઈ ગયા. ઘણા લોકોને ખબર પણ ન હતી કે આપ (અ.) કોણ છે કારણ કે આપ (અ.) મોટા ભાગે કેદખાનામાં જ રહ્યા હતા. જ્યારે આપ (અ.)ને આપ (અ.)નું સરનામું પૂછવામાં આવ્યું તો આપ (અ.)એ મો'તમદ તરફ ઈશારો કર્યો અને ફરમાવ્યું કે, “હું આ

બાદશાહનો મહેમાન છું.” મો’તમદ ખૂબ જ શરમિંદો થયો. તેને આ વાત સ્વીકારી લેવાની પણ હિંમત ન રહી કે ઈમામ (અ.) તેના કેદી છે એટલે તેણે લોકોને સામરામાં હઝરત ઈમામ અલી નકી (અ.)ના ઘરનું સરનામું આપ્યું. લોકો હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)ની સાથે રહીને આપ (અ.)ને સામરાના ઘર સુધી લઈ ગયા કે જ્યાં આપ (અ.)ને એટલો સમય મળી ગયો કે નિકાલ કરી શકે અને આપણા બારમા ઈમામ (અ.)ની વિલાદત થઈ જાય.

મો’તમદને હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)ની લોકપ્રિયતા સહન થતી ન હતી અને તેણે ઘણી વખત આપ (અ.)ને શહીદ કરી દેવાની કોશિશ કરી. છેવટે તેણે ઈમામ (અ.)ને ઝેર ભેળવેલું એક પીણું મોકલાવ્યું કે જેના કારણે ઈમામ (અ.) ૨૮ વર્ષે શહીદ થઈ ગયા. આપ (અ.)ની નમાઝે જનાઝા આપણા બારમા ઈમામ (અ.)એ તે વખતે પઢાવી કે જ્યારે આપ (અ.) ફક્ત પાંચ વર્ષના હતા. હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)ને આપ (અ.)ના વાલિદની પાસે સામરામાં દફન કરવામાં આવ્યા છે.

સબક 7: હઝરત ઈમામ મોહંમદ મહદી (અ.) - ભાગ 1

ઈમામ મહદી (અ.)ની વિલાદત :

હઝરત ઈમામ મોહંમદ મહદી (અ.)ની વાલેદાનું નામ હઝરત બીબી નરજિસ ખાતૂન (અ.) હતું. આપ (અ.)નાં અન્ય નામ મલિકા, સૌસન અને રેહાના હતા. આપ (અ.) તે જમાનાના રોમના બાદશાહની પૌત્રી હતાં. આપ (અ.) સામરામાં કેવી રીતે આવ્યા તે વિષે બશીર ઈબ્ને સુલયમાન આ રીતે રિવાયત કરે છે :

“એક વખતે હઝરત ઈમામ અલી નકી (અ.)એ મને બોલાવ્યો અને ફરમાવ્યું, “તમે અમારા મદદગારોની ઓલાદ છો અને અમારા મિત્રોમાંથી છો એટલે હું તમને એક કામ સોંપવા માગું છું કારણ કે મને તમારા ઉપર પૂરો ભરોસો છે.” મેં આપ (અ.)ને કહ્યું કે, “મને હુકમ કરો, હું આપ (અ.)ની કોઈ પણ ખિદમત કરવા તૈયાર છું.”

“આપ (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “હું એક કનીઝને ખરીદવા માગું છું.” આપ (અ.)એ મને હુકમ કર્યો કે, “બગદાદ જાઓ અને બીજા દિવસે સવારે નદીના કિનારે પહોંચી જજો. ત્યાં તમને ઘણી બધી હોડીઓનું અને કેદીઓનું વેચાણ થતું દેખાશે. તમે ઉમર ઈબ્ને યઝીદ પાસે જજો, તેની પાસે એક કનીઝ વેચવા માટે હશે કે જેણે બે રેશમનાં કપડાં પહેર્યા હશે, તે રોમન ભાષા બોલતી હશે અને કોઈ પણ ખરીદવાવાળાઓના હાથે વેચાઈ જવાનો ઈન્કાર કરતી હશે.” ઈમામ (અ.)એ મને

૧૨૦ દીનાર આપ્યા અને ફરમાવ્યું કે, “વેચવાવાળો આ જ કિંમતે રાજી થશે.” આપ (અ.)એ એક પત્ર રોમન ભાષામાં લખ્યો અને મને ફરમાવ્યું કે, “આ પત્રને પેલી કનીઝને આપી દેજો.”

“હું બગદાદ ગયો અને ઈમામ (અ.)એ બતાવેલી નિશાનીઓ પ્રમાણે મેં તે ખાતૂનને ઓળખી કાઢ્યાં અને તેમને પત્ર આપી દીધો. પત્ર વાંચીને તેમની આંખોમાંથી આંસુ વહેવા લાગ્યા અને તેમણે પોતાના આકાને કહ્યું કે, “મારે અહીં જ વેચાવું છે, મને કોઈ પણ અન્ય ખરીદવાવાળો સ્વીકાર્ય નથી.”

“એટલે હું તેમને લઈને મારા મુસાફરખાનામાં પાછો આવી ગયો. તે ખાતૂને તે પત્રને પોતાની આંખો સાથે લગાવી દીધો અને ખૂબ જ રડવા લાગ્યાં. મેં તેમને પૂછ્યું કે, “તમે શા માટે પત્રને બોસા આપો છો અને રડી રહ્યાં છો જ્યારે કે તમે તો રોમથી આવ્યા છો અને તમને તો ખબર જ નથી કે લખનાર કોણ છે ?”

“તેમણે કહ્યું, “હું રોમના બાદશાહ, કૈસરની પૌત્રી છું. મારું નામ મલિકા છે. મારા વાલિદ શાહઝાદા યશુઆ છે અને મારી વાલેદા શમૂનસ્સકા છે. મારા દાદાએ મારો રિશ્તો પોતાના ભત્રીજા સાથે કરી દીધો હતો. એક દિવસે તેમણે બધા ઈસાઈ પાદરીઓને, વઝીરોને, સરદારોને અને દરબારીઓને મહેલમાં બોલાવ્યા. તેમણે તેમના ભત્રીજાને એક એવા તખ્ત ઉપર બેસાડ્યો કે

જેના ઉપર હીરા મઢેલા હતા અને પાદરીઓને હુકમ કર્યો કે મારા લગ્ન તેની સાથે કરી દે. જેવું પાદરીએ કિતાબમાંથી પઢવાનું શરૂ કર્યું કે તરત જ દીવાલ ઉપર લાગેલી મૂર્તિઓ પડી ગઈ અને શાહઝાદો તખ્ત ઉપરથી પડી ગયો અને તખ્તના ચૂરેચૂરા થઈ ગયા. બીજી વાર પણ પાદરીઓએ પઢવાનું શરૂ કર્યું તો પણ આવું જ થયું. આવી વિચિત્ર ઘટનાથી મારા દાદા ખૂબ જ ચિંતામાં પડી ગયા.

“તે જ રાત્રે હઝરત ઈસા (અ.) મારા સપનામાં આવ્યા. આપ (અ.) પોતાના સહાબીઓ સાથે તે જ લગ્ન સમારંભમાં હતા, એ જ જગ્યાએ કે જ્યાં તે શાહઝાદો બેઠેલો હતો ત્યાં એક ઊંચું તખ્ત મૂકવામાં આવ્યું હતું અને ત્યાં એક રોશન ચહેરાવાળા બુઝુર્ગ બિરાજમાન હતા. થોડી જ વારમાં કેટલીક નૂરાની હસ્તીઓ આવી અને હઝરત ઈસા (અ.) તેમના સ્વાગત માટે ઊભા થયા.

“મેં સપનામાં જ કોઈકને પૂછ્યું કે તે નૂરાની હસ્તીઓ કોણ છે ? તેણે મને જવાબ આપ્યો કે, “આ રસૂલલ્લાહ (સ.) અને આપ (સ.)ની આલ (અ.)માંથી અગિયાર અઈમ્મા (અ.) છે કે જેઓ આપ (સ.)ના અવસિયા છે.

“રસૂલલ્લાહ (સ.)એ હઝરત ઈસા (અ.) પાસે શમૂનસફાની દીકરી મલિકાનો હાથ હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)ના નૂરાની ચહેરા તરફ ઈશારો કરતાં એવું ફરમાવીને માગ્યો કે મારે મારા આ દીકરા માટે જોઈએ છે. (આ માગણી રસૂલલ્લાહ (અ.)એ હઝરત ઈસા (અ.)ને એટલા

માટે કરી હતી કે મલિકા હઝરત શમૂન (અ.)ની ઓલાદમાંથી હતા અને હઝરત શમૂન (અ.) હઝરત ઈસા (અ.)ના જનશીન હતા.)

“હઝરત ઈસા (અ.)એ હઝરત શમૂન (અ.)ની ઈજાઝત માગી. આપ (અ.)એ તરત જ ઈજાઝત આપી દીધી અને એવું ફરમાવ્યું કે આ પયગામ મારા પોતાના માટે ગૌરવની વાત છે. આવી રીતે મારા નિકાહ હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.) સાથે થઈ ગયા. મારી આંખો અચાનક ખુલી ગઈ અને હું મારા સપનાને યાદ કરતાં કરતાં ખૂબ જ ખુશ થતી હતી, પરંતુ બીકના કારણે મેં આ સપનાની વાત કોઈને કરી નહીં.

“પછી એક બીજા સપનામાં મેં રસૂલલ્લાહ (સ.)ને જોયા. હું આપ (સ.)ના એહતેરામ માટે ઊભી થઈ ગઈ. મેં આપ (સ.)ની જોડે મારી મજબૂરી અને ઈમામ (અ.)થી મારી દૂરીની ફરિયાદ કરી. આપ (સ.)એ મને હુકમ કર્યો કે અલ્લાહ અને રસૂલ (સ.)ની શહાદતનો કલેમો પઢી લો અને ઈમાન લઈ આવો. ત્યાર પછી જ તમે દરરોજ સપનામાં ઈમામ (અ.)ના દીદાર કરી શકશો. હું ઈમાન લઈ આવી અને ત્યાર પછી દરરોજ ઈમામ (અ.) મારા સપનામાં આવવા લાગ્યા અને મને દિવાસો આપવા લાગ્યા.

“એક વખતે આપ (અ.) એ ફરમાવ્યું કે મારા દાદા એક મુસ્લિમ દેશ પર હુમલો કરવા માટે લશ્કર મોકલવાના છે. તેમાં હું પણ વેષ બદલીને લશ્કરમાં જોડાયેલ વ્યક્તિની જેમ શામેલ થઈ જાઉં. તે જંગમાં મુસલમાનો જીતી જશે અને મને બીજા લોકોની સાથે કેદ કરી લેવામાં આવશે અને યુધ્ધકેદીની જેમ લઈ જવામાં આવશે.

“બશીર કહે છે કે, “હું આ સાંભળીને ભાવવિભોર થઈ ગયો અને હઝરત બીબી નરજિસ ખાતૂન (અ.)ને સામરામાં હઝરત ઈમામ અલી નકી (અ.) પાસે લઈ આવ્યો. ઈમામ (અ.)એ તેમનું સ્વાગત કર્યું અને પોતાની બહેન હકીમા ખાતૂનની સંભાળમાં તેમને સોંપી દીધાં.”

“થોડાક સમય પછી, આપ (અ.)એ પોતાના ફરઝંદ, હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)ના નિકાહ કરવાની વ્યવસ્થા કરી અને ભવિષ્યવાણી કરી કે આ બન્નેના એક ફરઝંદ થશે કે જેઓ દુનિયામાં અલ્લાહની હુજ્જત હશે. જ્યારે દુનિયા જુલ્મ, બદી અને ભ્રષ્ટાચારથી ભરાઈ જશે ત્યારે તેઓ ઝુલૂર ફરમાવશે અને દુનિયાને ઈન્સાફ અને પરહેઝગારીથી ભરી દેશે.

સવાલ : હઝરત ઈમામ મહદી (અ.)ના ઝુલૂરની મોટા ભાગની નિશાનીઓ દેખાઈ ચૂકી છે. શું

આપણે આપ (અ.)ના ઝુલૂર માટે તૈયાર છીએ ?

હઝરત ઈમામ મહદી (અ.) સામરામાં હિ.સ. ૨૨૫માં, ૧૫મી શાબાન, જુમ્આના દિવસે, વહેલી સવારે પોતાના વાલિદના ઘરમાં વિલાદત પામ્યા હતા. આપ (અ.)ના ચહેરા પર એવું નૂર હતું કે તે છતની આરપાર આસમાન તરફ જઈ રહ્યું હતું. આપ (અ.)ની વિલાદત થઈ કે તરત જ આપ (અ.)એ સજ્દો કર્યો અને આસમાન તરફ પોતાની આંગળીનો ઇશારો કરીને કલેમો પઢ્યો. કલેમો પઢવાની આ રીત આપણા બધા જ અઈમ્મા (અ.)ની હતી.

આપ (અ.)ના અકીકા વખતે હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)એ આપ (અ.)ના વકીલ ઉસ્માન ઈબ્ને સઈદ ઉમરીને હુકમ કર્યો કે બધા જ ગરીબોને નાન અને ગોશ્ત આપવામાં આવે.

સબક 8 : હઝરત ઈમામ મોહંમદ મહદી (અ.) - ભાગ 2

નામ : મોહંમદ

લકબ : મહદી (હિદાયત પામેલા)

કુન્નિયત : અબૂલ કાસિમ

વાલિદ : હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)

વાલેદા : હઝરત બીબી નરજિસ ખાતૂન (અ.)

વિવાદત : ૧૫મી શાબાન, હિ.સ. ૨૨૫, સામરામાં

ઈમામત : હિ.સ. ૨૬૦ થી આજ સુધી

શહાદત : આજે પણ હયાત છે

હઝરત ઈમામ મોહંમદ મહદી (અ.)ની વિવાદત અબ્બાસી ખલીફા મો'તમદના સમયે થઈ. તેણે એવી કોશિશ કરી હતી કે આપ (અ.)ની વિવાદત ન થવા દેવી, પરંતુ તે સફળ થયો નહીં.

આપ (અ.)ના ઈલ્કાબમાં કાઈમ (સ્થાપના થયેલા), હુજ્જત (દલીલ, પુરાવો), મુન્તઝર (જેની રાહ જોવામાં આવી રહી હોય તે), મુન્તઝિર (રાહ જોઈ રહેલો) અને સાહેબુઝ ઝમાન (જમાનાના માલિક)નો સમાવેશ થાય છે.

અલ્લાહે ઈમામ (અ.)ને વિવાદતના સમયે જ હિકમત અને ફઝીલત આપી દીધી હતી. હઝરત ઈસા (અ.) અને હઝરત યહ્યા (અ.)ની જેમ આપ (અ.)ની પાસે પણ શિશુ અવસ્થામાં જ બોલવાની શક્તિ હતી અને આપ (અ.) પારણામાં કુરઆને મજીદની આયતોની તિલાવત કરતા હતા. આપ (અ.)ની વિવાદતના બીજા જ દિવસે, આપ (અ.)ની એક કનીઝને આપ (અ.)ના પારણાની નજીક છીંક આવી ગઈ. ઈમામ (અ.)એ તરત જ ઈસ્લામી રીતભાત મુજબ તેને ફરમાવ્યું, ‘યહ્મોકલ્લાહ’. આપ (અ.)એ વધુમાં ફરમાવ્યું કે, “જે કોઈ પણ છીંક ખાય તે વધુ ત્રણ દિવસ સુધી અવશ્ય જીવશે.”

આપ (અ.)ના બાળપણમાં આપ (અ.)ના વાલિદ (અ.) આપ (અ.)ને ક્યારેય પણ ઘરના કોઈ એક ખૂણામાં રહેવા દેતા ન હતા. આપ (અ.) પોતાના ફરઝંદની જગ્યાઓ બદલતા રહેતા હતા કે જેથી મો’તમદને આપ (અ.)ના અસ્તિત્વની જાણકારી ન મળી જાય. હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)એ ફક્ત આપ (અ.)ના કેટલાક ભરોસાપાત્ર સહાબીઓને જ હઝરત ઈમામ મહદી (અ.)ની વિવાદત વિષે જણાવ્યું હતું અને તેમને ફરમાવ્યું હતું કે, “મારા પછી એ જ મારા જનશીન છે.”

હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)ની શહાદતના સમયે આપ (અ.)ના ભાઈ હઝરત જફર નમાઝે જનાઝાની તૈયારી કરી રહ્યા હતા કે અચાનક હઝરત ઈમામ મોહંમદ મહદી (અ.)

દેખાયા. આપ (અ.) ફક્ત ૫ વર્ષના હતા અને મોટા ભાગના લોકોએ આપ (અ.)ને તે પહેલાં જોયા જ ન હતા.

સવાલ : આપણા ઈમામે ઝમાના (અ.) જ્યારે ઈમામ (પાંચ વર્ષની ઉંમરે) બન્યા ત્યારથી દુનિયામાં ઈન્સાફ ફેલાવવાના મોકાની રાહ જોઈ રહ્યા છે. આજે આપ (અ.) કેટલાં વર્ષના હશે ? અને શું આપણે આપ (અ.)ના ઝુલૂર માટે તૈયાર છીએ ?

હઝરત ઈમામ મહદી (અ.)એ પોતાના કાકાને ફરમાવ્યું કે, “હું નમાઝે જનાઝા પઢાવીશ કારણ કે એક ઈમામ (અ.)ની નમાઝે જનાઝા બીજો ઈમામ (અ.) જ પઢાવી શકે છે.” આપ (અ.) નમાઝે જનાઝા પઢાવીને પાછા ગૈબતમાં ચાલ્યા ગયા.

મો'તમદને ખબર પડી કે હઝરત ઈમામ હસન અસ્કરી (અ.)ની નમાઝે જનાઝા એક એવા બાળકે પઢાવી હતી કે જેના ચહેરાથી ચૌદમીના ચાંદ જેવું નૂર નીકળી રહ્યું હતું તો મો'તમદને ખબર પડી ગઈ કે તે ઈમામ (અ.)ની વિલાદત ન થવા દેવાની કોશિશોમાં નિષ્ફળ રહ્યો છે અને બારમા ઈમામ (અ.)ની વિલાદત થઈ ચૂકી છે.

આ હકીકતથી તે ખૂબ જ ડરી ગયો કારણ કે તે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની એ હદીસ જાણતો હતો કે, “બારમા ઈમામ (અ.) દુનિયામાં શાંતિ અને ઈન્સાફને એવી રીતે ભરી દેશે કે જેવી રીતે દુનિયા જુલમ અને નાઈન્સાફીથી ભરેલી હશે.” મો’તમદને ખબર હતી કે તેનું શાસન અન્યાયભર્યું છે એટલે તેણે ઈમામ (અ.)ને શોધીને શહીદ કરી દેવાની કોશિશો શરૂ કરી દીધી. તેના આ કાર્યમાં તે એટલા માટે સફળ ન થયો કે અલ્લાહે પોતાની હુજ્જતની હિફાઝત કરી હતી, એ હુજ્જત કે જેના માટે જરૂરી હતું કે માનવજાતની છેલ્લા દિવસ સુધી હિદાયત કરે.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું છે કે, “જો કોઈ પોતાના ઈમામે ઝમાનાને ઓળખ્યા વગર મરી જાય તો તે જાહેલિયતની મોતે મર્યો છે,” માટે આપણે હંમેશાં પોતાના ઈમામ (અ.) તરફની જવાબદારીઓ વિષે સભાન રહેવું જોઈએ. આપણા ઈમામ (અ.) આજે પણ હયાત છે અને ગૈબતમાં છે.

સવાલ : આપણા ઈમામ (અ.) પ્રત્યે આપણી કઈ કઈ જવાબદારીઓ છે ?

ગૈબતના બે જમાનાઓ છે. પહેલા જમાનાને ગૈબતે સુગરા (નાની ગૈબત) કહેવામાં આવે છે કે જે હિ.સ. ૨૬૦ થી હિ.સ. ૩૨૮ સુધી થઈ. આ સમય દરમિયાન હઝરત ઈમામ મહદી (અ.) પોતાના અનુયાયીઓને દેખાતા ન હતા, પરંતુ તેઓ આપ (અ.)ની સાથે આપ (અ.)ના ચારેય

નાયબો વડે વાતચીત કરી શકતા હતા. ગૈબતે સુગરાના જમાનામાં ઈમામ (અ.)એ ચાર નાયબો (નુવ્વાબ)ની નિયુક્તિ કરી હતી. તે આ પ્રમાણે છે :

ઉસ્માન ઈબ્ને સઈદ :

આ આપણા દસમા તથા અગિયારમા ઈમામ (અ.)ના સહાબી તથા વકીલ હતા. તેમણે ઈમામ (અ.)ના નાયબ તરીકે ફક્ત દોઢ વર્ષ સુધી ફરજ બજાવી. ઈમામ (અ.)એ તેમને ભવિષ્યવાણી કરી હતી કે તમે ટૂંક સમયમાં જ વફાત પામવાના છો એટલે તમારા દીકરાને તમારો જાનશીન બનાવી દેજો કે જેથી તે લોકોનો સંપર્ક ઈમામ (અ.) જોડે કરાવે. તેમની કબ્ર બગદાદમાં છે અને આજે પણ લોકો તેમની ઝિયારત કરે છે.

મોહંમદ ઈબ્ને ઉસ્માન :

તેઓ ખૂબ જ પરહેઝગાર માણસ હતા અને તેમણે ઈમામ (અ.)ની ખિદમત ૫૦ વર્ષ સુધી કરી. તેમની વફાતના સમયે હિ.સ. ૩૦૫માં, તેમને ઈમામ (અ.)એ સૂચન કર્યું કે હવે હુસૈન ઈબ્ને રૌહને તમારા જાનશીન બનાવી દો. તેઓ પણ બગદાદમાં દફન છે.

હુસૈન ઈબ્ને રૌહ :

તેઓ ખૂબ જ હસમુખ મિઝાજના હતા અને તેઓ સુન્ની મઝહબના લોકો જોડે પણ સારો વ્યવહાર રાખતા હતા. તેઓ ઘણા ઊંચા દરજ્જાના આલિમ હતા. તેમની વફાત હિ.સ. ૩૨૬માં થઈ.

અલી ઈબ્ને મોહંમદ સામરી :

તેઓ ઈમામ (અ.)ના છેલ્લા નાયબ હતા. તેમણે ત્રણ વર્ષ સુધી નાયબની ફરજ બજાવી. તેમની વફાતના થોડા સમય પહેલાં જ તેમને ઈમામ (અ.) તરફથી સંદેશો મળ્યો કે હવે તમે વફાત પામવાવાળા છો એટલે લોકોને જાણાવી દો કે ગૈબતે સુગરા પૂરી થવાવાળી છે. હઝરત ઈમામ મહદી (અ.)એ તેમને પોતાના ઝુલૂરની બે નિશાનીઓ પણ બતાવી હતી. પહેલી નિશાની એ હતી કે શામમાં સુફિયાનીના લશ્કરનો ઉદય થશે. બીજી નિશાની એ હતી કે ઈમામ (અ.)ના ઝુલૂર સમયે એક જોરદાર આકાશવાણી થશે કે જેના કારણે દુનિયાનો દરેક માણસ, તેની જે પણ ભાષા હોય, તે સમજી જશે કે ઈમામ (અ.)એ ઝુલૂર ફરમાવી દીધું છે.

રિસર્ચ કરો : હઝરત ઈમામ મહદી (અ.)ના ઝુલૂરની નિશાનીઓ કઈ કઈ છે ?

૬૮ વર્ષની ગૈબતે સુગરાના અંત પછી ગૈબતે કુબરા (મોટી ગૈબત) શરૂ થઈ. આપણે આજે એ જ જમાનામાં જીવી રહ્યા છીએ.

સબક 9 : હઝરત ઈમામ મોહંમદ મહદી (અ.) - ભાગ 3

ગૈબતે કુબરાના જમાનામાં આપણી જવાબદારીઓ :

જો કે હઝરત ઈમામ મહદી (અ.) ગૈબતમાં છે તેમ છતાંય આપ (અ.) આપણી દુઆઓને સાંભળે છે, આપણા આમાલને જુએ છે, આપણા કાર્યોથી વાકેફ છે અને આપણી મુશ્કેલીઓને દૂર કરે છે. ગૈબતે કુબરાના જમાનામાં આપણા માટે કેટલાક આમાલ બજાવી લાવવા જરૂરી છે કે જેથી આપ (અ.)ની સામે આપણે આપણા સાચા અકીદાને વ્યક્ત કરી શકીએ.

સવાલ : આપણા ઈમામ (અ.) આપણા કાર્યોથી વાકેફ છે તો શું આપણાં કાર્યો એવાં છે કે આપ (અ.)ને ખુશ કરે કે પછી આપણાં કાર્યો આપ (અ.)ને દુઃખી કરી દેશે ?

દરેક મોમિનની ફરજ છે કે આપણા બારમા ઈમામ (અ.)નો ઝિક્ર કરતો રહે અને આપ (અ.)ની સલામતી અને તંદુરસ્તી માટે દુઆઓ પઢતો રહે, જેવી કે દુઆએ અહદ દરેક નમાઝે ફજ પછી, દુઆએ નુદબા દરેક જુમ્આના દિવસે અને દરેક નમાઝ પછી ઝિયારત. સાથે સાથે આપણે અલ્લાહ પાસે એવી દુઆ પણ માગતા રહેવાની છે કે તે આપ (અ.)ને ઝુલૂરની રજા આપે કે જેથી મુસલમાનોની પરિસ્થિતિ સુધરે અને દુનિયામાં શાંતિ સ્થાપિત થઈ જાય.

ઈમામ (અ.)ની રાહ જોતાં જોતાં આપણી ફરજ એ પણ છે કે આપણે આપણા કાર્યો વડે ઈસ્લામની સાચી ઓળખ દુનિયા સામે પ્રસ્તુત કરીએ અને એનું ધ્યાન રાખીએ કે મોમિનોનું ઈમાન મજબૂત રહે. આપણે મોમિનો માટે મઝહબી ઈલ્મ પ્રાપ્ત કરવાની વ્યવસ્થાઓ ઊભી કરતા રહેવાની છે અને મઝહબી કિતાબો તથા પત્રિકાઓ છપાવતા રહેવાની છે કે જેથી આપણો સમાજ મઝહબની હકીકતથી અજાણ ન રહી જાય.

જ્યારે પણ ઈમામ (અ.)નું નામ લેવામાં આવે ત્યારે આપણે ઊભા થઈને જમણો હાથ માથે મૂકીને આપ (અ.)ની અદબ કરવાની છે, જેવી રીતે આપણે પોતાના પરિવારજનો માટે સદકો કાઢીએ છીએ તેવી જ રીતે આપણે ઈમામ (અ.)ની સલામતી માટે, આપ (અ.)ના નામથી પણ સદકો કાઢવાનો છે, ઈમામ (અ.)ને એવું જણાવવા માટે કે આપણે ઈમામ (અ.)ના સાચા અનુયાયીઓ છીએ. આપણે કુરઆને મજીદની તિલાવત કરતા રહેવાની છે અને તેમના વતીથી હજ અને ઝિયારત કરતા રહેવાની છે. આપણે હંમેશાં આપ (અ.)ને યાદ રાખવાના છે અને આપ (અ.) ઉપર દુરુદ શરીફ પઢતા રહેવાનું છે.

ઈમામ (અ.) પાસે મદદ માગવાની ઘણી બધી રીતો છે. મુશ્કેલીના સમયે આપણે ‘અરીઝા’ લખીને આપ (અ.)ને આપણી જરૂરિયાત વિષે જણાવી શકીએ છીએ. તે અરીઝાને આપણે કૂવામાં કે નદીમાં વહાવી દઈએ તો તે ઈમામ (અ.) સુધી પહોંચી જશે. આવું આપણે કોઈ પણ

સમયે કરી શકીએ છીએ (જરૂરી નથી કે આવું આપણે ૧૫મી શાબાને જ કરીએ). જો અરીઝો લખનાર ઈસ્લામ ઉપર અમલ કરનાર હશે, નમાઝી હશે, રોઝા રાખનાર હશે અને પરહેઝગાર હશે તો ઈમામ (અ.) જરૂર તેની મદદે આવશે.

જો કોઈને નુકસાન પહોંચવાનો ભય હોય તો તે ઈમામ (અ.) પાસે બે રકાત નમાઝ પઢીને, નાનકડી ઝિયારત પઢીને અને નીચે મુજબ દુઆ માગીને ઈમામ (અ.)ની મદદ માગી શકે છે :

يَا مَوْلَايَا صَاحِبَ الزَّمَانِ، أَنَا مُسْتَغِيثٌ بِكَ، يَا مَوْلَايَا، اكْفِنِي شَرَّ

مَنْ يُؤْذِينِي

(અય મારા મૌલા ! અય સાહેબુઝ ઝમાન ! હું આપની મદદ ચાહું છું, અય મારા મૌલા ! જે મને

તકલીફ આપવા માગે છે તેનાથી મને બચાવો.)

ઈમામ (અ.)ની સાથે રૂબરૂમાં મુલાકાત કરવાની એક રીત એ છે કે કૂફાની મસ્જિદે સહલામાં બુધવાર પહેલાંની ૪૦ રાત્રીઓ વિતાવે. તે પછી ઈન્શાઅલ્લાહ ! હઝરત ઈમામ મહદી (અ.) તેને રૂબરૂ મળશે.

ઈમામ (અ.)ને સતત યાદ કરતા રહેવું અને આપ (અ.)ના ઝુલૂર માટે તૈયાર રહેવું ખૂબ જ જરૂરી છે. જે લોકો આવું કરે છે તેમને નિઃશંકપણે અલ્લાહ તરફથી ઈમાન મળેલું હોય છે.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાના સહાબીઓને ફરમાવ્યું હતું કે, “આખર જમાનામાં એવા મોમિનો હશે કે જેમનામાંથી દરેકનું ઈમાન તમારામાંથી રપ કરતાં વધારે હશે.”

જ્યારે આપ (સ.)ના સહાબીઓએ પૂછ્યું કે, આવું કેવી રીતે બની શકે જ્યારે કે અમે તો અમારા જીવનને જિહાદમાં ખતરામાં મૂકી દીધું હતું ?” તો આપ (સ.)એ સમજાવ્યું કે, “જો કે એ મુસલમાનોએ મને અથવા તેમના ઈમામને ક્યારેય પાણુ જોયા નહીં હોય અને તેમની આજુબાજુ દુશ્મનોએ પેદા કરેલી મુશ્કેલીઓ અને ખતરા છવાયેલા હશે તેમ છતાંય તેઓ પોતાના ઈમાનમાં મક્કમ રહેશે.”

સવાલ : શું આપણે પોતાને એવા મોમિન ગણાવી શકીએ છીએ કે જેવા મોમિનોનું રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાની હદીસમાં વર્ણન કર્યું છે ?

હઝરત ઈમામ મહદી (અ.)ના ઝુહૂરની નિશાનીઓ :

મૌલા અલી (અ.)એ ફરમાવ્યું છે કે, “આપણા બારમા ઈમામ (અ.)ના ઝુહૂરની કેટલીક નિશાનીઓ આ પ્રમાણે છે :

- દજ્જલ જાહેર થશે. તે ખૂબ જ કપટી હશે અને કાણો હશે. તે લોકોને પોતાની ઈબાદત કરવાની દાવત આપશે અને ખુદા હોવાનો દાવો કરશે.

- માહે રમઝાનમાં બે ગ્રહણ થશે જે સામાન્ય રીતે થવા અસંભવ છે. ૧૫મીના દિવસે સૂર્યગ્રહણ અને મહિનાના છેલ્લા દિવસે ચંદ્રગ્રહણ.
- સૂર્ય પશ્ચિમથી ઊગશે.
- સૂર્યની સામે આસમાનમાં એક માણસની આકૃતિ દેખાશે.
- આસમાનમાંથી નિદા સંભળાશે કે મહદી (અ.) આવી ચૂક્યા છે, માટે અય લોકો ! તમે આવો અને ઈમામ (અ.)ની બૈઅત કરો. આ નિદાને દરેક માણસ સાંભળશે અને તેનો અર્થ સમજી જશે.
- સૂફિયાની પોતાના લશ્કર સાથે બળવો કરશે અને ઈમામ (અ.)ને શહીદ કરી દેવા માટે ઘમાસાણ જંગ થશે. તેના લશ્કરને મક્કા અને મદીના વચ્ચેની જમીન ખાઈ જશે.”

આવી બીજી ઘણી બધી આગાહીઓ કરવામાં આવેલી છે. તેમાંથી કેટલીક આજે પણ જોઈ શકાય છે. જો કે ઉપરોક્ત નિશાનીઓ દેખાય ત્યાર પછી જ ચોક્કસપણે કહી શકાય કે આપણા બારમા ઈમામ (અ.) ઝુલૂર ફરમાવી ચૂક્યા છે.

ઈમામ (અ.) સૌથી પહેલાં મક્કા શહેરમાં કા'બાની પાસે જાહેર થશે. આપ (અ.)ની દાવતથી ૩૧૩ મુસલમાનો મક્કા તરફ રવાના થશે કે જેથી તેઓ આપ (અ.)ની બૈઅત કરી શકે. ત્યાર પછી વધુ મુસલમાનો પણ જોડાશે. આપણે દુઆ માગીએ કે જ્યારે ઈમામ (અ.) ઝુલૂર ફરમાવે ત્યારે અલ્લાહ આપણને ઈમામ (અ.)ની ખિદમત કરવાનો મોકો આપે. આમીન.

સબક 10 : હઝરત મૂસા (અ.) - ભાગ 1

હઝરત યૂસુફ (અ.) જ્યારે બાદશાહ હતા ત્યારે આપ (અ.)એ આપના વાલિદ હઝરત યાકૂબ (અ.)ને તથા આપના પરિવારજનોને મિસ્ર દેશમાં આવીને રહેવાનું આમંત્રણ આપ્યું. આપ (અ.)ના પરિવારજનો મિસ્ર દેશમાં જ સ્થાયી થઈ ગયા. સમય જતાં આપ (અ.)ની ઓલાદની સંખ્યા વધતી ગઈ અને તેમને બની ઈસરાઈલ તરીકે ઓળખવામાં આવ્યા.

ઘણી સદીઓ પછી, મિસ્ર દેશની સત્તા પર ફિરઓન આવ્યો. તેને ચિંતા થવા લાગી કે બની ઈસરાઈલની સંખ્યા એટલી વધી ગઈ છે કે તેઓ મારી સત્તા માટે ખતરો બની ગયા છે. તે સમયથી તેણે બની ઈસરાઈલનું જીવવું મુશ્કેલ બનાવી દીધું હતું. જ્યારે ફિરઓનના દરબારના નજૂમીએ તેને ભવિષ્યવાણી કરી કે બની ઈસરાઈલમાં એક બાળક જન્મશે કે જે મોટો થઈને ફિરઓનની સત્તાને ખતમ કરી દેશે, તે સમયથી તો પરિસ્થિતિ વધારે જ ખરાબ થઈ ગઈ. આ ભવિષ્યવાણીને સાંભળતાં જ ફિરઓને હુકમ કર્યો કે બની ઈસરાઈલના દરેક નર બાળકને મારી નાખવામાં આવે.

પરંતુ અલ્લાહનો ફેસલો એ હતો કે હઝરત મૂસા (અ.)નો જન્મ એવા ખતરનાક માહોલમાં પણ થઈને જ રહે, માટે અલ્લાહે પોતાના રસૂલની સુરક્ષા માટે વ્યવસ્થા પણ કરી દીધી. જ્યારે

હઝરત મૂસા (અ.)નો જન્મ થયો તો આપ (અ.)ને આપની વાલેદાએ ફિરઓનના સિપાલીઓથી ઘૂપાવી દીધા. ફિરઓનના સિપાલીઓ હઝરત મૂસા (અ.)ને ક્યારેય પણ શોધી શકતા હતા. તે સમયે અલ્લાહે આપ (અ.)ની વાલેદાને એવો વિચાર સુઝાડ્યો કે બાળકને એક પેટીમાં બંધ કરીને પેટીને નાઈલ નદીમાં વહાવી દે. આપની વાલેદાએ આવું જ કર્યું અને પેટીનો પીછો કરવા પોતાની દીકરીને મોકલી દીધાં.

પેટી ફિરઓનના મહેલ તરફ આગળ વધવા લાગી. ત્યાં તેના માણસોએ તેને કાઢી લીધી અને બાળકને ફિરઓન પાસે લઈ આવ્યા. ફિરઓન તો બાળકને તરત ને તરત મારી નાખવા માગતો હતો કારણ કે તેને બીક હતી કે આ બાળક બની ઈસરાઈલનું જ હશે, પરંતુ તેની ઝોજા હઝરત બીબી આસિયા કે જેઓ પરહેઝગાર મોમિના હતાં, તેમણે ફિરઓનને આવું કરતાં રોકી લીધો. ફિરઓનને કોઈ ઓલાદ ન હતી એટલે હઝરત બીબી આસિયાએ ફિરઓનને તે બાળકને દત્તક લઈ લેવાનું કહ્યું.

ફિરઓન પોતાની ઝોજાના સૂચન સાથે સંમત થઈ ગયો. તે પછી તેણે કેટલીક સ્ત્રીઓને દાઈ તરીકે બોલાવી કે તે રડતા બાળકને દૂધ પીવડાવે, પરંતુ બાળકે કોઈ પણ સ્ત્રીનું દૂધ પીધું નહીં. તે દરમિયાન હઝરત મૂસા (અ.)ની બહેન પણ આવી ગયાં અને તેમણે ફિરઓનને કહ્યું કે, “હું એક એવી સ્ત્રીને જાણું છું કે જેનું દૂધ આ બાળક પી લેશે.” ફિરઓને હુકમ કર્યો કે, “તે સ્ત્રીને લઈ

આવો.” આવી રીતે હઝરત મૂસા (અ.)ની બહેન પોતાની વાલેદાને મહેલમાં લઈ આવ્યા. બાળકે તરત જ પોતાની વાલેદાને ઓળખી લીધાં. આવી રીતે અલ્લાહે મા-દીકરામાં પાછું મિલન કરાવી દીધું.

જેમ જેમ વર્ષો વીતતાં ગયાં તેમ તેમ મૂસા (અ.) મજબૂત અને સ્વસ્થ નવયુવાન બનતા ગયા. આપ (અ.)ની પાસે ઈલ્મ, હિકમત અને અખ્લાક હતા કે જે અલ્લાહ દરેક નબીને આપે છે. હઝરત મૂસા (અ.)એ નિશ્ચય કર્યો કે હું ફિરઓનની તાનાશાહીથી લોકોને છુટકારો અપાવીશ. આપ (અ.) પોતાના જ લોકોની એટલે કે બની ઈસરાઈલની મદદ કરવા લાગ્યા. બની ઈસરાઈલને ખબર પડી ગઈ કે અલ્લાહે અમારી દુઆઓ સાંભળી લીધી છે અને અમને ફિરઓનના જુલ્મથી નજાત અપાવનારો આવી પહોંચ્યો છે.

એક વાર હઝરત મૂસા (અ.)એ બે માણસોને લડતા જોયા. એક માણસ બની ઈસરાઈલનો હતો. તેણે હઝરત મૂસા (અ.)ને મદદ માટે બોલાવ્યા. હઝરત મૂસા (અ.) તેની મદદે આવ્યા અને બીજા માણસને એક મુક્કો માર્યો, જેના કારણે તે મરી ગયો. પાછળથી હઝરત મૂસા (અ.)ને ખબર પડી કે આપ (અ.)ને આવું કરતાં ફિરઓનના એક માણસે જોઈ લીધા હતા એટલે હઝરત મૂસા (અ.) શહેર છોડી દેવાનું વિચારવા લાગ્યા. એવામાં આપ (અ.)ના એક સાથીએ આપ (અ.)ને ચેતવાણી આપી કે ફિરઓનના લોકો આપ (અ.)ને શોધી રહ્યા છે, જેના કારણે મૂસા (અ.)નો શહેર

છોડવાનો નિશ્ચય વધુ દ્રઢ બન્યો અને આપ (અ.) કોઈને ખબર ન પડે એ રીતે શહેર છોડીને ચાલ્યા ગયા.

હઝરત મૂસા (અ.) દૂર સુધી કોઈ પણ લક્ષ્ય વગર ચાલતા રહ્યા અને છેવટે મદયન પહોંચી ગયા. અહીં એક કૂવા પાસે આપ (અ.) આરામ કરવા લાગ્યા. આપ (અ.)એ જોયું કે કેટલાક ગોવાળ પોતાનાં ઘેટાંને પાણી પીવડાવવા માટે ઊભા છે અને ગોવાળોથી દૂર બે નવયુવાન સ્ત્રીઓ પોતાના વારાની રાહ જોઈને ઊભી છે.

હઝરત મૂસા (અ.) આગળ આવ્યા અને પાણી ભરવામાં તે બન્નેની મદદ કરી. તે પછી બન્ને નવયુવાન સ્ત્રીઓ ચાલી ગઈ, પરંતુ થોડીક જ વારમાં તેમાંથી એક પાછી આવી અને હઝરત મૂસા (અ.)ને કહેવા લાગી કે, “તમે અમારી જે મદદ કરી છે તેના કારણે અમારા વાલિદ તમારો શુક્રિયા અદા કરવા માગે છે અને તમને તમારી મહેનતનું વળતર આપવા માગે છે.” હઝરત મૂસા (અ.) તેણીના ઘેર ગયા અને જાણ્યું કે તેણીના વાલિદ તો અલ્લાહના નબી હઝરત શોએબ (અ.) છે.

હઝરત મૂસા (અ.)એ મિસ્ર દેશમાં પોતે કેટલી મુસીબત ઉઠાવી તે બધી વાત કહી સંભળાવી અને હઝરત શોએબ (અ.)એ આપ (અ.)ને ખાતરી આપી કે મદયનમાં આપ (અ.) બિલકુલ સુરક્ષિત છો. તે પછી હઝરત શોએબ (અ.)એ તેમની દીકરી સફૂરાની ભલામણથી હઝરત મૂસા (અ.)ને

ગોવાળ તરીકે નોકરી આપી. હઝરત શોએબ (અ.)એ શરત મૂકી કે જો તમે મારી પાસે આઠ વર્ષ સુધી કામ કરશો તો હું તમારી સાથે સફૂરાના નિકાલ કરાવી દઈશ, જો તમારે તેના કરતાં વધારે રોકાવું હોય તો તમારી મરજી.

આવી રીતે હઝરત મૂસા (અ.)એ સફૂરાની સાથે નિકાલ કરી લીધા અને તેમના વાલિદના ત્યાં દસ વર્ષ રોકાયા. સમય પૂરો થતાં આપ (અ.) મિસ્ર દેશ તરફ પોતાની ઝૌજ તથા કેટલાંક ઘેટાં લઈને નીકળ્યા કે જે આપ (અ.)ને ભેટ તરીકે મળ્યાં હતાં. શિયાળાની ખૂબ જ ઠંડી પડી રહી હતી અને રાત્રે હઝરત મૂસા (અ.) પોતાનો રસ્તો ભૂલી ગયા.

અચાનક હઝરત મૂસા (અ.)ને આગ નજરે પડી. આપ (અ.)એ પોતાની ઝૌજને ફરમાવ્યું કે, “અહીં રાહ જુઓ.” તે પછી આપ (અ.) આગ તરફ આગળ વધ્યા. આપ (અ.) ઈચ્છતા હતા કે ઠંડીથી બચવા માટે થોડીક આગ સાથે લઈ આવે.

જ્યારે આપ (અ.) તૂરે સીના પર પહોંચ્યા તો આપ (અ.)ને ખબર પડી કે આગ તો લીલા ઝાડમાંથી નીકળી રહી છે અને આજુબાજુ કોઈ હાજર જ નથી. હઝરત મૂસા (અ.) સ્તબ્ધ થઈને આ બધું જોઈ જ રહ્યા હતા એવામાં એક અવાજ સંભળાયો કે જે કહી રહ્યો હતો કે, “અય મૂસા ! હું તમારો રબ છું. તમારાં પગરખાં ઉતારી દો કારણ કે તમે તૂવાની પાક વાદીમાં પગ મૂક્યો છે.”

હઝરત મૂસા (અ.)એ હુકમનું પાલન કર્યું તો આપ (અ.)ને ફરી અવાજ સંભળાયો કે, “હવે તમારો અસા જમીન ઉપર ફેંકી દો.” હઝરત મૂસા (અ.)એ જેવો પોતાનો અસા જમીન ઉપર ફેંક્યો કે તરત જ તે સાપ બની ગયો, જેના કારણે હઝરત મૂસા (અ.) ડરી ગયા. તે પછી આપ (અ.)ને હુકમ થયો કે, “ડરો નહીં અને સાપને ઉપાડી લો.” આપ (અ.)એ એવું કર્યું કે તરત તે સાપ પાછો અસા બની ગયો.

તે પછી આપ (અ.)ને હુકમ થયો કે, “તમારો હાથ તમારી બગલમાં મૂકો.” જ્યારે મૂસા (અ.)એ આવું કરીને હાથ પાછો ખેંચ્યો તો તે પ્રકાશના કારણે ચમકતો થઈ ચૂક્યો હતો જાણે કે સૂરજનું તેજ ! તે અવાજે આપ (અ.)ને વધુમાં કહ્યું કે, “અય મૂસા ! આ તમારા રબ તરફથી બે મહાન આયતો છે. ફિરઓન અને તેના લોકો તરફ પાછા જાઓ અને તેમને તમારા રબ તરફ દાવત આપો.”

હઝરત મૂસા (અ.)એ વિનંતી કરી કે મારા ભાઈ, હઝરત હાઝન (અ.)ને પણ મારા આ કાર્યમાં મારી સાથે રાખવામાં આવે કારણ કે તેમની ભાષા સરળ છે. હઝરત મૂસા (અ.)ની વિનંતીને માન્ય રાખવામાં આવી. આવી રીતે હઝરત મૂસા (અ.) પાછા મિસ્ર દેશમાં આવી ગયા.

સબક 11 : હઝરત મૂસા (અ.) - ભાગ 2

જ્યારે હઝરત મૂસા (અ.) મદયનથી મિસ્ર દેશ પાછા આવ્યા તો સૌ પ્રથમ આપ (અ.) પોતાની વાલેદાને અને બહેનને મળવા ગયા. આપ (અ.)એ પોતાના ભાઈ હઝરત હાઝન (અ.)ને જણાવી દીધું કે આપણું કાર્ય શરૂ થઈ ચૂક્યું છે. તે બન્ને મળીને ફિરઓનના દરબારમાં જવાની તૈયારી કરવા લાગ્યા.

હઝરત મૂસા (અ.)એ ફિરઓનને ફરમાવ્યું કે, “હું અલ્લાહનો રસૂલ છું અને હું મારા સત્યને સાબિત કરવા માટે સ્પષ્ટ નિશાનીઓ લઈને આવ્યો છું.” ફિરઓને હઝરત મૂસા (અ.)ની વાત માનવાનો ઈન્કાર કરી દીધો અને હઝરત મૂસા (અ.) પર તેણે બાળપણમાં જે ઉપકાર કરેલા તે યાદ અપાવવા લાગ્યો. તેણે હઝરત મૂસા (અ.) પર એવો આરોપ પણ મૂક્યો કે તમે ખૂન કરીને ફરાર થઈ ગયા હતા.

હઝરત મૂસા (અ.)એ ફિરઓનને યાદ અપાવ્યું કે મારો ઉછેર તારા દરબારમાં એટલા જ માટે થયો છે કે મારી વાલેદાને મારા જીવની રક્ષા ખાતર મને ત્યજી દેવાની ફરજ પડી હતી. હઝરત મૂસા (અ.)એ ફિરઓનને એમ પણ સમજાવ્યું કે મેં જાણી જોઈને કોઈને પણ મારી નાખ્યો નથી. તે પછી હઝરત મૂસા (અ.) એ ફરમાવ્યું કે, “હું તારી સામે અલ્લાહનો પયગામ લઈને આવ્યો

છું.” કુરઆને મજીદમાં હઝરત મૂસા (અ.) અને ફિરઓનની વાત આવી રીતે લખવામાં આવેલી છે :

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૯, સૂરએ શોઅરા, સૂરા-૨૬, આયત-૨૯ થી ૩૩

قَالَ لَئِنْ اتَّخَذَتِ الْهَآ غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ ﴿٢٩﴾ قَالَ أَوَلَوْ
جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِينٍ ﴿٣٠﴾ قَالَ فَأْتِ بِهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّٰدِقِينَ ﴿٣١﴾ فَأَلْقَى
عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿٣٢﴾ وَنَزَعْنَا يَدَآءِ هِي بَيْضَآءُ لِّلنَّظِيرِينَ ﴿٣٣﴾

(ફિરઓને) કહ્યું કે, “જો તું મારા સિવાય કોઈ બીજાને ખુદા બનાવી લેશે તો હું તને અવશ્ય કેદી બનાવી લઈશ.” (મૂસા (અ.)એ) ફરમાવ્યું કે, “જો હું તારી પાસે કોઈ સ્પષ્ટ વસ્તુ લઈ આવું તો પણ ?” (ફિરઓને) કહ્યું, “તો લઈ આવ, જો તું હોય સાચું બોલનારાઓમાંથી.” તો (મૂસા (અ.)એ) પોતાનો અસા ફેંકી દીધો તો તે સમયે તે થઈ ગયો દેખીતો અજગર અને (મૂસા (અ.)એ) પોતાનો હાથ આગળ કર્યો તો તે સમયે તે થઈ ગયો જોનારાઓ માટે ખૂબ જ સફેદ.)

આ મોઅજિઝાઓએ ફિરઓનને એટલો બધો ડરાવી દીધો કે તે પોતાના વઝીરો તરફ સલાહ સૂચન માટે વળ્યો. વઝીરોએ તેને કહ્યું કે, “મૂસા (અ.) અને હારૂન (અ.) તો જાદૂગર છે અને

આપણા જાદૂગરો તેમના કરતાં વધારે સારો જાદૂ બતાવી શકે છે.” ફિરઓને પોતાના દરબારમાં બધા જાદૂગરોને બોલાવ્યા. જ્યારે તેમને કહેવામાં આવ્યું કે તેમને શું કરવાનું છે તો તેમને કાંઈ ચિંતા ન થઈ. તેમણે પોતાની રસ્સીઓ ફેંકી દીધી તો તે સાપની જેમ હલનચલન કરવા લાગી, પરંતુ જ્યારે હઝરત મૂસા (અ.)એ પોતાનો અસા ફેંક્યો તો તે અજગર બનીને સાપ બનેલી બધી રસ્સીઓને ખાઈ ગયો. ત્યારે જાદૂગરો જાણી ગયા કે આ તો જાદૂ નથી, પરંતુ મોઝજિઝો છે.

જાદૂગરો પોતાના જાદૂને સારી રીતે જાણતા હતા, પરંતુ તેમને એ પણ ખબર હતી કે જે વસ્તુ હઝરત મૂસા (અ.) દેખાડી રહ્યા છે તે જાદૂ નથી. તેઓ તરત જ સજ્દામાં પડી ગયા અને કહેવા લાગ્યા કે, “અમે મૂસા (અ.)ના રબ ઉપર ઈમાન લાવ્યા.”

તેમના આવા કૃત્યથી ફિરઓન રોષે ભરાયો અને તેણે ચેતવણી આપી કે, “તમે મારી રજા વગર મૂસા (અ.) પર ઈમાન લઈ આવ્યા જ્યારે કે તે તો તમારાથી મોટા જાદૂગર સિવાય કાંઈ જ નથી. જો તમે પસ્તાવો નહીં કરો તો હું તમારા પગ અને હાથ કાપી નાખીશ અને તમને શૂળી પર ચડાવી દઈશ.” પરંતુ હવે જાદૂગર ફિરઓનની ધમકીઓથી ન ડર્યા કારણ કે તેઓ ઈમાન ખાતર જીવ આપી દેવા પણ તૈયાર થઈ ગયા હતા. અંતે ફિરઓને તેમને શૂળી ઉપર ચડાવી દીધા.

ફિરઓનને ખબર પડી ગઈ કે હઝરત મૂસા (અ.) તેની સત્તા માટે ખતરા સમાન છે એટલે તેણે આપ (અ.)ને કતલ કરી દેવાનો નિશ્ચય કર્યો, પરંતુ તેના જ દરબારીઓમાંથી એક માણસે તેને આવું ન કરવાની સલાહ આપી. તે દરબારીએ ફિરઓનને કહ્યું કે, “જો તમે એવું સમજતા હો કે મૂસા (અ.)એ ખોટો દાવો કર્યો છે તો તે તેમને જ નુકસાન પહોંચાડશે, તમને નહીં પહોંચાડે, પરંતુ જો તેઓ સાચું બોલી રહ્યા હશે તો તેમના રબનો અઝાબ તમારા ઉપર આવી પડશે.”

આવી સલાહથી ફિરઓનને સંતોષ થયો નહીં અને તેણે બની ઈસરાઈલ ઉપર જુલ્મ કરવાનું વધારી દીધું. તેણે કોશિશ કરી કે ધમકી વડે હઝરત મૂસા (અ.) અને આપ (અ.)ના અનુયાયીઓને ઈમાન લાવવાથી રોકી દે.

તે દરમિયાન અલ્લાહે હઝરત મૂસા (અ.)ને હુકમ કર્યો કે, “ફિરઓનને મારા અઝાબની ચેતવણી આપો કે જો તેઓ તેમના કુફરને છોડી નહીં દે તો મારો અઝાબ તેના ઉપર અને તેના અનુયાયીઓ ઉપર આવીને જ રહેશે.” પરંતુ ફિરઓન તો પોતાની સત્તાના નશામાં હતો એટલે તેણે મૂસા (અ.)ની ચેતવણી ઉપર ધ્યાન ન આપ્યું.

થોડાક સમયમાં જ દેશમાં દુષ્કાળ પડી ગયો. તીડનાં ટોળાં આવીને ફસલને ખાઈ ગયાં. નાઈલ નદીમાં પૂર આવ્યું અને ખૂબ જ બરબાદી સર્જઈ ગઈ. લોકોને જૂ અને ફોડાની બીમારી થઈ ગઈ.

જ્યારે આવી બધી આફતો આવવા લાગી તો લોકો હઝરત મૂસા (અ.) પાસે દોડી આવ્યા અને આપ (અ.)ને કહેવા લાગ્યા કે, “આપ દુઆ કરો કે જો અમને આ બધી આફતોથી છુટકારો મળે, તો અમે ઈમાન લઈ આવીશું.” પરંતુ જ્યારે તેમની બીમારીઓથી તેમને શિક્ષા મળી ગઈ અને પરિસ્થિતિ સુધરી ગઈ તો તેઓ પાછા બુતપરસ્તી તરફ વળી ગયા.

છેવટે ફિરઓનને અને તેના લોકોને અલ્લાહે જે મોહલત આપેલી હતી તે પૂરી થઈ.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૬, સૂરએ તાહા, સૂરા-૨૦, આયત- ૭૭ થી ૭૯

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنِ اسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ
يَبْسًا ۖ لَا تَخَفْ دَرَكًا وَلَا تَخْشَى ۚ فَاتَّبِعْهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ فَغَشِيَهُمْ
مِّنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ۚ وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَى ۚ

(અને અમે મૂસા (અ.) પર વહી મોકલી કે રાત્રે મારા બંદાઓ સાથે મુસાફરી કર, પછી તેમના માટે સમુદ્રમાં (લાકડી) મારીને કોરો રસ્તો કરી દે. ન તો તું પકડાઈ જવાની બીક રાખ કે ન તો (કોઈ અન્ય વસ્તુથી) ડર, પછી ફિરઓને પોતાના લશ્કરો વડે તેમનો પીછો કર્યો, પછી સમુદ્રમાં તેમને ડૂબાડી દેનાર વસ્તુએ ડૂબાડી દીધા અને ફિરઓને તેની કોમને ગુમરાહ કરી દીધી અને

(હિદાયત ન કરી.)

હઝરત મૂસા (અ.)એ બની ઈસરાઈલના લોકોને ભેગા કર્યા અને પેલેસ્ટાઈનમાંથી તેમની સાથે નીકળી ગયા. ફિરઓને જાણી લીધું કે હઝરત મૂસા (અ.) નીકળી ચૂક્યા છે એટલે તેમની પાછળ મોટું લશ્કર લઈને આવ્યો. જ્યારે બની ઈસરાઈલ રાતા સમુદ્ર પાસે પહોંચ્યા તો તેમણે ફિરઓનને આવતો જોયો. તેમને લાગ્યું કે હવે ફિરઓન તેમને કતલ કરી દેશે, પરંતુ મૂસા (અ.)એ પોતાનો અસા સમુદ્ર પર માર્યો અને પાણીએ રસ્તો બનાવી આપ્યો. હઝરત મૂસા (અ.) પોતાના લોકો સાથે એ રસ્તા ઉપર આગળ વધી ગયા અને સમુદ્રને સલામતીની સાથે પાર કરી લીધો. જ્યારે ફિરઓને જોયું કે લોકો પાણીમાં બનેલા રસ્તા પર આગળ વધી રહ્યા છે તો તે પોતે પણ તે રસ્તા ઉપર પોતાના લશ્કર સાથે આગળ વધ્યો, પરંતુ જ્યારે તે સમુદ્રની અધવચ્ચે હતો ત્યારે બન્ને બાજુનું પાણી પાછું એક થઈ ગયું અને તે અને તેનું લશ્કર બન્ને ડૂબી ગયા.

પોતાના જીવનની અંતિમ ક્ષણોમાં ફિરઓનને અલ્લાહની કુદરત અને અઝમતનો એહસાસ થયો અને તે તોબા કરવા લાગ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે, “હું શહાદત આપું છું કે મૂસા (અ.)ના રબ સિવાય કોઈ ખુદા નથી અને હું તેના ઉપર ઈમાન લાવું છું.” પરંતુ તે સમયે ઘણું મોડું થઈ ચૂક્યું હતું કારણ કે જ્યારે એક વાર અલ્લાહનો અઝાબ નાઝિલ થઈ જાય ત્યાર પછી તોબા કબૂલ થતી જ નથી.

ફિરઓન અને તેના લોકો ઊંડા સમુદ્રમાં ડૂબી ગયા અને અલ્લાહે તેમના શરીરને કિનારા ઉપર ફેંકી દીધા. ફિરઓનના શરીરને આજે પણ કાહેરા (Cairo)ના મ્યુઝિયમમાં જોઈ શકાય છે કે જેનાથી માનવજાત ઈબ્રત લઈ શકે.

સબક 12 : હઝરત મૂસા (અ.) - ભાગ 3

બની ઈસરાઈલના લોકોને ફિરઓનથી હઝરત મૂસા (અ.)એ છુટકારો અપાવ્યો અને હવે તેઓ હઝરત મૂસા (અ.)ની પાછળ ચાલતાં ચાલતાં પોતાના વતન પેલેસ્ટાઈન સુધી પહોંચી ગયા. જ્યારે તેઓ મિસ્ર દેશથી આવતા સમયે રસ્તામાં જ હતા ત્યારે રસ્તામાં તેઓ એવી જગ્યાએ પહોંચ્યા કે જ્યાં બુતપરસ્તી થઈ રહી હતી. બુતપરસ્તી જોઈને તેમને મિસ્ર દેશનો પોતાનો જમાનો યાદ આવી ગયો અને તેમણે હઝરત મૂસા (અ.) પાસે માગણી કરી કે અમને પણ પરસ્તિશ કરવા માટે એક બુત જોઈએ.

બની ઈસરાઈલના લોકો કેટલી જલ્દી અલ્લાહનો એહસાન ભૂલી ગયા ! હમાણાં હમાણાં તેઓ ફિરઓનનો ઈબ્રતનાક અંત જોઈને આવી રહ્યા હતા તેમ છતાં તેમણે તેનાથી કોઈ બોધ લીધો નહીં. હઝરત મૂસા (અ.)એ તેમને ઠપકો આપ્યો અને તેમને યાદ અપાવ્યું કે તેમની પાસે અલ્લાહે કયો અહદ લીધો હતો. તે લોકો શરમિંદા થઈ ગયા અને તેમણે ખાતરી આપી કે અમે હવે પછી ક્યારેય પણ આવી માગણી નહીં કરીએ.

હઝરત મૂસા (અ.)એ બની ઈસરાઈલને વાપદો કર્યો હતો કે જ્યારે તમે મિસ્ર દેશને છોડી દેશો ત્યારે હું તમારી હિદાયત માટે આસમાની કિતાબ લઈ આવીશ. હવે જ્યારે કે ફિરઓન મરી ચૂક્યો

હતો એટલે મૂસા (અ.)એ અલ્લાહ પાસે આસમાની કિતાબ માટે દુઆ કરી. અલ્લાહે આપ (અ.)ને હુકમ કર્યો કે, “સીના નામની પહાડી ઉપર આવો અને ત્યાં ત્રીસ રાત્રીઓ વીતાવો.”

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૮, સૂરએ એઅરાફ, સૂરા-૭, આયત-૧૪૨

وَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ فَمَّ مِيقَاتِ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ
لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ

سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤٢﴾

(અને અમે મૂસા સાથે ત્રીસ રાત્રીનો વાયદો કર્યો અને તેમને દસ (રાત્રીઓ) વડે સંપૂર્ણ કરી, પછી તેના (મૂસા (અ.)ના) રબે આપેલી મુદત ચાલીસ રાત્રીઓમાં પૂરી થઈ. મૂસાએ પોતાના ભાઈ હારૂનને કહ્યું કે, “મારી કોમમાં મારી ખિલાફત સંભાળ અને નેકી કર અને ફસાદ કરનારાઓના

રસ્તાનું અનુસરણ ન કર.”)

જ્યારે હઝરત મૂસા (અ.) પોતાના લોકો પાસે પાછા આવ્યા તો આપ (અ.)ની પાસે તૌરાત હતી કે જે તખ્તીઓ ઉપર અલ્લાહના હુકમોના સ્વરૂપમાં હતી, પરંતુ આપ (અ.)એ પાછા આવ્યા પછી એક વિચિત્ર દ્રશ્ય જોયું. આપ (અ.)ની ગેરહાજરીમાં ‘સામિરી’ નામના એક માણસે

બની ઇસરાઈલ પાસેથી સોનું ઉઘરાવીને તેમાંથી એક વાછરડું બનાવી લીધું હતું, પછી તેણે તે વાછરડાના મોઢામાં એ માટી નાખી દીધી કે જે વખતે ફિરઓન ડૂબી રહ્યો હતો ત્યારે જિબ્રઈલ (અ.)ના કદમ નીચે હતી અને તેણે લઈ લીધી હતી. વાછરડાની અંદર એ માટી નાખી દીધા પછી વાછરડામાં એક અવાજ પેદા થયો અને લોકો તેની ઇબાદત કરવા લાગ્યા.

લોકોને વાછરડાની ઇબાદત કરતા જોઈને હઝરત મૂસા (અ.) આક્રોશમાં આવી ગયા. આપ (અ.)એ તખ્તીઓ જમીન પર મૂકી દીધી અને પોતાના ભાઈ હારૂન (અ.)ને પકડમાં લઈ લીધા અને ફરમાવવા લાગ્યા કે, “તમે બની ઇસરાઈલને કેમ ગુમરાડ થઈ જવા દીધા ? અને તમે તેમને આવા કૃત્યથી રોકી કેમ ન લીધા ?” હારૂન (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “લોકો મારી હિદાયત ઉપર ધ્યાન જ નહોતા આપતા અને હું ઈચ્છતો ન હતો કે તેમને બળજબરીપૂર્વક રોકી લઉં અને આવી રીતે તેમની અંદર ફાટફૂટ પેદા થઈ જાય.”

ધીમે ધીમે હઝરત મૂસા (અ.)નો ગુસ્સો ઊતરી ગયો અને આપ (અ.)એ બની ઇસરાઈલને આવી રીતે સંબોધ્યા કે, “અય લોકો ! શું તમે નથી જાણતા કે અલ્લાહે તમને વાયદો કર્યો છે કે જો તમે ઈમાનમાં અડગ રહેશો તો તે તમને ખુશાલી અને સમૃદ્ધિ આપશે ? શું તમે અલ્લાહની નારાજગી વહોરી લેવા માગો છો ?”

લોકોએ પોતાની ગુમરાહીનો દોષી સામિરીને ઠેરવ્યો અને પોતાના કૃત્યથી તોબા કરી લીધી. હઝરત મૂસા (અ.)એ તેમને તાકીદ કરી કે, “હંમેશાં અલ્લાહની ઈતાઅત કરો અને દિલથી ઈસ્તિગફાર કરો.” તે પછી આપ (અ.)એ વાછરડાને પીગળાવી દીધું અને તેના અવશેષોને સમુદ્રમાં ફેંકી દીધા. તે દરમિયાન સામિરી એવી રીતે બીમાર પડી ગયો કે લોકો વચ્ચે રહેવું તે સહન કરી શકતો ન હતો. તેણે પોતાનું બાકીનું જીવન જંગલી જાનવરની જેમ વગડામાં વિતાવી દીધું.

ખૂબ જ લાંબી મુસાફરી પછી બની ઈસરાઈલના લોકો પેલેસ્ટાઈનના બૈતુલ મુકદ્દસની પાક ધરતી ઉપર આવ્યા.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૬, સૂરએ માએદા, સૂરા-૫, આયત-૨૦ થી ૨૨

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَاقَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا ۖ وَآتَاكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ ﴿٢٠﴾
 ﴿٢١﴾ يَاقَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا
 عَلَى أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿٢٢﴾ قَالُوا يَمُوسَى إِنَّ فِيهَا قَوْمًا

جَبَّارِينَ ۖ وَإِنَّا لَنَدْخُلُهَا حَتَّىٰ يَخْرُجُوا مِنْهَا ۖ فَإِن يَخْرُجُوا مِنْهَا

فَإِنَّا دَٰخِلُونَ ﴿٢٢﴾

(અને જ્યારે મૂસાએ પોતાની કોમને ફરમાવ્યું, “અય મારી કોમ ! તમે યાદ કરો તમારા ઉપરની અલ્લાહની નેઅમતને, જ્યારે તેણે તમારામાં નબીઓ બનાવ્યા અને તમને બાદશાહો બનાવ્યા

અને તમને એ બધું આપ્યું કે જે દુનિયામાં કોઈને પણ આપ્યું ન હતું. અય મારી કોમ ! તમે દાખલ થાઓ ? એ પાક જમીનમાં કે જે તમારા માટે અલ્લાહે લખી દીધી છે અને તમે તમારી પીઠ તરફ મુરતદ થઈને ન ફરી જતા, એમ તો તમે નુકસાન ઉઠાવનારા થઈ જશો.” તેમણે કહ્યું, “અય મૂસા ! ખરેખર તે (જમીન)માં એક બળજબરી કરનારી કોમ છે અને ખરેખર અમે તેમાં દાખલ નહીં થઈએ એટલે સુધી કે તેઓ તેમાંથી નીકળી જાય. તો જો તેઓ તેમાંથી નીકળી જશે તો ખરેખર અમે દાખલ થઈ જઈશું.”)

ફિરઓનના શાસનમાં ઘણાં બધાં વર્ષો વિતાવવાના કારણે બની ઈસરાઈલ આત્મસન્માન અને હિંમત ખોઈ બેઠા હતા. તેઓ પેલેસ્ટાઈનમાં દાખલ થતાં અને સ્થાનિક લોકોના લશ્કરનો સામનો કરતાં ડરતા હતા. હઝરત મૂસા (અ.)એ તેમને સમજાવવાની ઘણી કોશિશ કરી તેમ છતાંય તેઓ પેલેસ્ટાઈનમાં દાખલ ન થયા, બલ્કે તેઓ કહેવા લાગ્યા કે, “આપ અને આપનો રબ તેમાં દાખલ થઈ જાઓ, અમે તો દાખલ થવાના નથી. તમે પેલેસ્ટાઈનના શાસકોથી જંગ કરશો

ત્યાં સુધી અમે રાહ જોઈશું. જ્યારે તે જમીનમાંથી તે લોકો નીકળી જશે તો અમે તેમાં દાખલ થઈ જઈશું.”

હઝરત મૂસા (અ.) પોતાની કોમને સમજાવી ન શક્યા અને સમજાવવાની કોશિશ છોડી દીધી. આપ (અ.)એ અલ્લાહ પાસે આ સમસ્યાના ઉકેલ માટે દુઆ કરી. તેમની નાફરમાનીના કારણે અલ્લાહે બની ઈસરાઈલને એવી સજા કરી કે તેમને ૪૦ વર્ષ જંગલમાં વિતાવવાં પડ્યાં. તેઓ બેવતન થઈને જંગલોમાં તથા રણપ્રદેશમાં ફરતા રહ્યા.

આ ૪૦ વર્ષો દરમિયાન વધારે શક્તિશાળી અને હિંમતવાળી નવી પેઢી આવી ચૂકી હતી કે જેમણે હિંમત હારી ચૂકેલી જૂની પેઢીની જગ્યા લઈ લીધી હતી. હઝરત મૂસા (અ.) તથા હઝરત હારૂન (અ.) પણ વફાત પામી ચૂક્યા હતા, પરંતુ હઝરત મૂસા (અ.)ના વસી, યૂશાઅ ઈબ્ને નૂન (અ.)એ બની ઈસરાઈલની સરદારી કરી અને પેલેસ્ટાઈન ઉપર જીત પ્રાપ્ત કરી લીધી. તેમ છતાં તે સમયે મોટા ભાગના લોકોનું ઈમાન કમજોર હતું અને તેમણે અલ્લાહની નાફરમાની કરી, જેના કારણે અલ્લાહે તેમના ઉપર લા'નત કરી.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧, સૂરએ બકરા, સૂરા-૨, આયત-૬૧

وَإِذْ قُلْتُمْ يٰمُوسَىٰ لَنْ نَّصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا
 تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصِلِهَا ۖ قَالَ
 أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ ۚ اهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ
 مِمَّا سَأَلْتُمْ ۖ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ ۖ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ ۖ
 ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۖ ذَلِكَ

بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦١﴾

(અને જ્યારે તમે કહ્યું, “અય મૂસા ! અને સબર નહીં થાય એકને એક ભોજન ઉપર, તો તું દુઆ માગ અમારા માટે તારા રબથી કે તે અમારા માટે ઉગાડી દે જે કાંઈ જમીનમાં ઊગે છે તેમાંથી શાક, કાકડી, ઘઉં, મસૂર અને ડુંગળી.” (મૂસા (અ.)એ) ફરમાવ્યું, “શું તમે ઈચ્છો છો કે બદલી નાખો તેના વડે કે જે ખરાબ છે તેને કે જે સારું છે ? તમે ઊતરી પડો શહેરમાં કારણ કે ખરેખર તમારા માટે ત્યાં તે બધું છે કે જે તમે માગ્યું છે.” અને તેમના ઉપર અપમાનિતતા અને ગરીબાઈ આવી પડી અને તેમણે અલ્લાહનો ગઝબ વહોરી લીધો. તે એટલા માટે કે તેઓ અલ્લાહની આયતોનો ઈન્કાર કરતા હતા અને અધિકાર વગર નબીઓને કતલ કરતા હતા. તે એટલા માટે કે જે કાંઈ તેમણે નાફરમાની કરી અને તેઓ હદ વટાવતા રહેતા હતા.)

સબક 13 : હઝરત ઝકરિયા (અ.) અને હઝરત યહ્યા (અ.)

હઝરત ઝકરિયા (અ.)ને બની ઈસરાઈલની હિદાયત માટે નબી તરીકે મોકલવામાં આવ્યા. આપ (અ.) યાકૂબ (અ.)ની ઓલાદમાંથી હતા. આપ (અ.) લોકપ્રિય પણ હતા અને સન્માનિત પણ હતા કારણ કે આપ (અ.)નો સ્વભાવ ખૂબ જ હસમુખો હતો. આપ (અ.) બૈતુલ મુકદ્સની મસ્જિદની રખેવાળી કરતા હતા અને ત્યાંથી અલ્લાહના દીનની હિદાયત કરતા હતા.

આપ (અ.)એ હઝરત મૂસા (અ.)ની શરીઅત પ્રમાણે લોકોની હિદાયત કરી કારણ કે હઝરત મૂસા (અ.) આપ (અ.)ના પહેલાં આવેલા રસૂલ હતા.

હઝરત ઝકરિયા (અ.)ને હઝરત ઈસા (અ.)ની વાલેદા, હઝરત બીબી મરયમ (અ.)ની સંભાળ લેવાની જવાબદારી પણ સોંપવામાં આવી હતી. હઝરત ઝકરિયા (અ.)એ હઝરત બીબી મરયમ (અ.)ને બૈતુલ મુકદ્સમાં એક ખાસ હુજરો આપેલો હતો. હઝરત બીબી મરયમ (અ.) હંમેશાં પોતાના હુજરામાં જ રહેતાં હતાં અને અલ્લાહની ઈબાદત કરતા રહેતાં હતાં, તેમ છતાં જ્યારે પણ હઝરત ઝકરિયા (અ.) હુજરામાં આવતા તો જોતા કે હુજરામાં તાજાં ફળ રાખેલાં છે. હઝરત ઝકરિયા (અ.) જાણતા હતા કે હઝરત બીબી મરયમ (અ.) કોઈને પણ મળતાં નથી એટલે આપ (અ.)ને આશ્ચર્ય થતું કે આ ફળ ક્યાંથી આવે છે. હઝરત બીબી મરયમ (અ.)એ આપ

(અ.)ને જણાવ્યું કે દરરોજ સવારે અને સાંજે અલ્લાહ મને ફળ મોકલે છે અને આ અલ્લાહના ફલની નિશાની છે. હઝરત ઝકરિયા (અ.) સમજી ગયા કે હું પોતે એક એવી ખાતૂનનો વાલી છું કે જેને અલ્લાહે બુલંદ મર્તબા માટે પસંદ કરી લીધી છે.

રિસર્ચ કરો : શા માટે હઝરત બીબી મરયમ બૈતુલ મુકદ્દસના હુજરામાં રહેતાં હતાં ?

હઝરત ઝકરિયા (અ.) ૮૦ વર્ષના થઈ ચૂક્યા હતા અને આપ (અ.) હસમુખા હોવા છતાં એ વાતથી દુઃખી હતા કે આપ (અ.)ને પોતાના કાર્યને આગળ ચલાવવા માટે કોઈ દીકરો નથી. હઝરત બીબી મરયમ (અ.)ની વાત સાંભળીને હઝરત ઝકરિયા (અ.)એ વિચાર કર્યો કે જે અલ્લાહ આટલી બધી નેઅમતો પોતાના બંદાને આપતો હોય તે મને પણ વૃધ્ધાવસ્થા હોવા છતાં એક દીકરો આપી શકે છે. તે જ રાત્રે આપ (અ.) બૈતુલ મુકદ્દસના હરમની મહેરાબની નીચે દુઆ માગવા ગયા. તે જગ્યા અલ્લાહ પાસે દુઆ માગવાની ખાસ જગ્યા હતી. આપ (અ.)ની દુઆ કુરઆને મજીદે આવી રીતે ઝિક્ર કરી છે :

પારા-૧૬, સૂરએ મરયમ, સૂરા-૧૮, આયત- ૨ થી ૬

ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا ۚ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ۖ قَالَ رَبِّ
إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ

شَقِيًّا ۖ وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي
مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ۖ يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ ۖ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ۝

(ઝિક્ર છે તારા રબની રહેમતનો તેના બંદા ઝકરિયા પર, જ્યારે કે તેણે તેના રબને ધીમા અવાજે

પોકાર્યો. તેણે કહ્યું, “મારા રબ ! ખરેખર હું એવો થઈ ચૂક્યો છું કે મારા હાડકાંની શક્તિ

મારામાંથી ચાલી ગઈ છે અને મારું માથું ઉંમરના કારણે સફેદ થઈ ચૂક્યું છે અને હું ક્યારેય પણ

તારી પાસે દુઆ કબૂલ થવાથી વંચિત રહ્યો નથી અને હું ડરું છું કે મારી પાછળ મારા મિત્રો શું

કરશે ? અને મારી પત્ની વંધ્યા (બેઓલાદ) છે, તો તું મારા માટે તારા તરફથી વારસદાર મોકલ કે

જે મારો પણ વારસદાર હોય અને યાકૂબની ઓલાદનો પણ વારસદાર હોય અને મારા રબ ! તેને

તને રાજી કરનારો બનાવ.”)

અને બીજી આયતમાં આવી રીતે છે :

પારા-૩, સૂરએ આલે ઈમરાન, સૂરા-૩, આયત- ૩૭ થી ૩૮

فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا ۖ وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا
كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ ۖ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا ۖ قَالَ يَرِيْمُ
أَنَّى لَكَ هَذَا ۖ قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ۖ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ

حِسَابٍ ﴿٣٤﴾ هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ ۖ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً
 طَيِّبَةً ۚ إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٥﴾ فَنَادَتْهُ الْمَلِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي
 الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيحْيَىٰ مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا
 وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿٣٦﴾

(તો કબૂલ કરી તેણીને તેણીના રબે સુંદરતાની સાથે અને તેણીનો સુંદર રીતે ઉછેર કર્યો અને તેણીની દેખભાળ કરી ઝકરિયાએ. જ્યારે પણ ઝકરિયા મહેરાબમાં તેણીની પાસે દાખલ થતા તો જોતા કે તેણીની પાસે રોજી છે. ઝકરિયા (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “અય મરયમ ! કેવી રીતે તારા માટે છે આ (બધાં ફળ) ?” તેણીએ ફરમાવ્યું કે, “આ છે અલ્લાહ તરફથી, ખરેખર અલ્લાહ જેને ઈચ્છે છે રોજી આપે છે, કોઈ પણ હિસાબ વગર.” ત્યાં ને ત્યાં દુઆ માગી ઝકરિયા (અ.)એ પોતાના રબ પાસે. (ઝકરિયા (અ.)એ ફરમાવ્યું કે, “મારા રબ ! તારા તરફથી મારા માટે પાક ઓલાદ મોકલ. ખરેખર તું દુઆઓને સાંભળનાર છે.” તો પોકારીને કહ્યું તેને ફરિશ્તાઓએ જ્યારે કે તે ઊભો હતો અને મહેરાબમાં નમાઝ પઢી રહ્યો હતો, “કે અલ્લાહ ખુશખબર આપે છે તને યહ્યાની કે જે નેક લોકોમાંથી અલ્લાહના કલેમાની તસ્દીક કરનાર અને સરદાર અને માઅસૂમ અને નબી હશે.”)

હઝરત ઝકરિયા (અ.)ની દુઆ કબૂલ થઈ ગઈ અને આપ (અ.)ને અલ્લાહે એક ખૂબસૂરત અને નેક દીકરો આપ્યો કે જેનું નામ 'યહ્યા' હતું. અલ્લાહે આ બાળકને ઈસ્મ અને હિકમત બાળપણમાં જ આપી દીધી હતી અને યહ્યા (અ.)ને પોતાના નબી અને રસૂલ બનાવ્યા.

બાળપણથી જ હઝરત યહ્યા (અ.) અલ્લાહની ઈબાદત કરતા હતા અને તેની તસ્બીહ કરતા રહેતા હતા. આપ (અ.)ની જે સિક્તો કુરઆને વાર્ણવી છે તેમાંથી એક એ પણ છે કે આપ (અ.) પોતાના માબાપની સાથે હંમેશાં રહેમદિલીની સાથે વર્તતા હતા અને ક્યારેય પણ બુલંદ અવાજમાં તેમની સાથે વાતચીત કરતા ન હતા. બાઈબલમાં યહ્યા (અ.)નું નામ જોહન, ધ બેપ્ટિસ્ટ (John, the Baptist) છે.

હઝરત યહ્યા (અ.), તૌરાતમાં અલ્લાહે જે હુકમ મોકલ્યા હતા તેનાથી સારી રીતે વાકેફ હતા. આપ (અ.) લોકોને દીની તાલીમ આપતા હતા અને તેમને ગુનાઓથી દૂર રહેવાની તાકીદ કરતા હતા. આપ (અ.) પોતાની નબુવ્વતના કાર્યને ખૂબ જ જવાબદારીપૂર્વક નભાવતા હતા અને ક્યારેય પણ બદી થઈ રહી હોય ત્યારે તેની સામે અવાજ ઉઠાવવામાં ખચકાતા ન હતા.

એક દિવસે હઝરત યહ્યા (અ.) એ જાણ્યું કે પેલેસ્ટાઈનનો બાદશાહ, હિરોડોટસ, પોતાની ભત્રીજી હિરોડ્યા સાથે લગ્ન કરવા માગે છે. યહ્યા (અ.)ને આ લગ્ન પસંદ ન હતાં કારણ કે આવા લગ્ન હરામ હોય છે અને તૌરાતમાં પણ તેમને હરામ ઠેરવવામાં આવ્યાં હતાં. યહ્યા

(અ.)નો આ મત લોકપ્રિય થઈ ગયો અને લોકો આખા દેશમાં આ લગ્ન હરામ છે તેવી ચર્ચા કરવા લાગ્યા.

હિરોડ્યા ઈચ્છતી હતી કે વહેલામાં વહેલાં તેનાં લગ્ન બાદશાહ સાથે થઈ જાય કે જેથી તે પેલેસ્ટાઈનની રાણી બની શકે. જ્યારે તેણે જાણ્યું કે હઝરત યહ્યા (અ.) આ લગ્નનો વિરોધ કરી રહ્યા છે તો તે આપ (અ.)ની કટ્ટર દુશ્મન બની ગઈ.

જ્યારે એક વાર બાદશાહ શરાબ અને સંગીતની મહેફિલ માણી રહ્યો હતો ત્યારે હિરોડ્યા બાદશાહની સામે બેશરમીની સાથે આવી ગઈ. બાદશાહ તેના ઉપર પહેલાં કરતાં વધારે ફિદા થઈ ગયો અને તેણે હિરોડ્યાને વાયદો કર્યો કે તેની જે ઈચ્છા હશે તેને તે પૂરી કરશે. હિરોડ્યાએ માગણી કરી કે વહેલામાં વહેલા યહ્યા (અ.)ને કતલ કરી દેવામાં આવે. બાદશાહ પોતાનું ભાન ભૂલી ચૂક્યો હતો એટલે તેણે તરત હઝરત યહ્યા (અ.)ના કતલનો હુકમ આપી દીધો.

થોડાક જ સમયમાં બાદશાહના દરબારીઓ હઝરત યહ્યા (અ.)ને બાદશાહની સામે લઈ આવ્યા અને આપ (અ.)ને બેરહેમીથી શહીદ કરી દીધા, પરંતુ તે પછી જ્યાં પણ હઝરત યહ્યા (અ.)નું લોહી પડતું તો તે ઉકળવા લાગતું. લોહીની ઉપર માટીનો ઢગલો કરી દેવામાં આવ્યો તેમ છતાં લોહી વહેતું જ રહ્યું.

આ મોઝિકો ત્યારે જ રોકાયો કે જ્યારે બખ્તુન્નસ્રએ પેલેસ્ટાઈન ઉપર હુમલો કરીને હઝરત યહ્યા (અ.)ના કતલનો બદલો લઈ લીધો. તે હુમલામાં બખ્તુન્નસ્રએ બની ઈસરાઈલના ૧૭,૦૦૦ લોકોને તે જ માટીના ઢગલા ઉપર કતલ કરી દીધા.

પોતાના ટૂંકા જીવનકાળમાં હઝરત યહ્યા (અ.)એ આપણને અખલાકના ઘણા બધા કિંમતી સબક આપ્યા.

સવાલ : હઝરત ઈમામ હુસૈન (અ.) અને હઝરત યહ્યા (અ.)ની શહાદતમાં શું સામ્ય છે ?

સબક 14 : હઝરત ઈસા (અ.) - ભાગ 1

હઝરત ઈસા (અ.), હઝરત બીબી મરયમ (અ.)ના બેટા હતા. હઝરત બીબી મરયમ (અ.) હઝરત ઈમરાન (અ.)નાં બેટી હતાં. આપ (અ.) હઝરત દાવૂદ (અ.)ના વંશજોમાંથી હતા. હઝરત બીબી મરયમના થોડાક જ સમય પહેલાં આપ (અ.)ની વાલેદાએ અલ્લાહ પાસે દુઆ માગી હતી કે જો મને એક બાળક જન્મશે તો હું તેને બૈતુલ મુકદ્દસની મસ્જિદે અક્સાની ખિદમત માટે સમર્પિત કરી દઈશ. હઝરત બીબી મરયમ (અ.)ની વાલેદાની દુઆ કબૂલ થઈ, પરંતુ આપની વાલેદાને દીકરાની અપેક્ષા હતી જ્યારે કે અલ્લાહે હઝરત બીબી મરયમ આપ્યાં. તેમ છતાંય આપ (અ.)ની વાલેદાએ પોતાનો વાયદો નભાવ્યો અને હઝરત બીબી મરયમ (અ.)ને બૈતુલ મુકદ્દસના મુતવલ્લીઓને સોંપી દીધાં.

મુતવલ્લીઓએ ફૈસલો કર્યો કે હઝરત બીબી મરયમનો ઉછેર હઝરત ઝકરિયા (અ.) કરશે. હઝરત બીબી મરયમ (અ.)ની તથા આપ (અ.)ના પાક બેટા હઝરત ઈસા (અ.)નો કિસ્સો કુરઆને મજીદમાં સૂરએ મરયમમાં ખૂબ જ સુંદર રીતે પ્રસ્તુત કરવામાં આવ્યો છે. જ્યારે હઝરત બીબી મરયમ બાલિગ થઈ ગયાં ત્યારે હઝરત ઝકરિયા (અ.)એ આપ (અ.)ને એ ખાસ હુજરો બનાવી આપ્યો, જ્યાં હઝરત બીબી મરયમ રહેતાં હતાં અને ઈબાદત કરતાં હતાં.

એક દિવસે જ્યારે હઝરત બીબી મરયમ (અ.) ઈબાદત કરી રહ્યાં હતાં ત્યારે આપ (અ.) એક નવયુવાનને સામે જોઈને ડરી ગયાં. નવયુવાને કહ્યું, “ડરો નહીં, હું જિબ્રઈલ છું અને હું આપની પાસે એ ખુશખબર લઈને આવ્યો છું કે અલ્લાહ આપને એક ફરજંદ આપવાનો છે, તે આ દુનિયામાં તથા આખેરતમાં મહાન હશે અને પારણામાંથી વાત કરતો હશે.” હઝરત બીબી મરયમ (અ.)ને આશ્ચર્ય થયું અને આપ (અ.)એ પૂછ્યું કે, “આ કેવી રીતે શક્ય છે જ્યારે કે કોઈ મદદ મને સ્પર્શ જ નથી કર્યો ?” તો જિબ્રઈલ (અ.)એ જવાબ આપ્યો કે, “અલ્લાહ દરેક વસ્તુ ઉપર કુદરત ધરાવે છે.”

જિબ્રઈલ (અ.) જેવા પાછા ચાલ્યા ગયા કે તરત જ આપ (અ.)ને હમલનાં લક્ષણોનો અનુભવ થવા લાગ્યો. આવી અભૂતપૂર્વ ઘટનાથી હઝરત બીબી મરયમ (અ.)ને ખૂબ જ પરેશાની થઈ અને ચિંતા થવા લાગી કે બાળક વિષે હું લોકોને શું સમજાવીશ ? નવ કલાકમાં આપ (અ.)ને પ્રસવપીડા થવા લાગી અને આપ (અ.) ખૂબ જ મુશ્કેલીથી હુજરામાંથી બહાર નીકળીને એક ખજૂરના જૂના ઝાડ નીચે જઈ શક્યાં. હઝરત ઈસા (અ.)ની વિલાદત ત્યાં જ થઈ. બધી ઘટનાઓ એટલી ઝડપથી બની ગઈ હતી કે આપ (અ.) ચિંતાતુર બનીને પોકારવા લાગ્યા કે, “કાશ કે હું આ બધું થાય તે પહેલાં હું મરી ગઈ હોત અને ભુલાઈ ગઈ હોત !”

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૬, સૂરએ મરયમ, સૂરા-૧૮, આયત- ૨૪ થી ૨૬

فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٣﴾ وَهُزِّي إِلَيْكِ
بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسْقِطُ عَلَيْكَ رَطْبًا جَنِيًّا ﴿٢٤﴾ فَكُلِي وَاشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا ۚ

(તો પુકાર સંભળાઈ તેણીને નીચેથી (બાળકની) કે દુઃખી ન થા, તારા પાલનહારે તારી નીચે

ઝરાણું વહેતું કરી દીધું છે અને ખજૂરના ઝાડના થડને તારી તરફ હલાવ તે તારી ઉપર તાજું

ખજૂર વરસાવશે. તો ખા અને પી અને તારી આંખને ઠંડક પહોંચાડ...)

આવી રીતે હઝરત બીબી મરયમ (અ.)ને સાંત્વના મળી અને આપ (અ.)એ પોતાનો ખોયેલો વિશ્વાસ પાછો પ્રાપ્ત કરી લીધો. તે પછી આપ (અ.) પોતાના બાળકને ખોળામાં લઈને બૈતુલ મુકદ્દસમાં પાછાં આવી ગયાં. લોકોએ આપ (અ.)ને જોયાં એટલે તેઓ આશ્ચર્યમાં પડી ગયા અને આપ (અ.) ઉપર તોહમત લગાવવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે આપ (અ.)એ કોઈ શરમજનક કૃત્ય કર્યું હશે જ્યારે કે આપ (અ.)ના માબાપ તો કેટલા બધા શરીફ લોકો હતા. હઝરત બીબી મરયમ (અ.)એ જવાબ ન આપ્યો, ફક્ત પોતાના બાળક તરફ ઈશારો કર્યો.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૬, સૂરએ મરયમ, સૂરા-૧૮, આયત- ૨૮ થી ૩૨

فَإَشَارَتْ إِلَيْهِ ط قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾ قَالَ
 إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ؕ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ﴿٣٠﴾ وَجَعَلَنِي مُبْرَكًا آيِنَ مَا
 كُنْتُ ۖ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾ وَبَرًّا بِوَالِدَتِي ۖ وَ
 لَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾

(તો તેણીએ તેના તરફ ઇશારો કર્યો. તેમણે કહ્યું કે, “અમે તેનાથી કેવી રીતે વાત કરીએ કે જે પારણામાં રહેલું બાળક હોય ?” તેણે કહ્યું કે, “ખરેખર હું અલ્લાહનો બંદો છું, તેણે મને કિતાબ આપી છે અને મને નબી બનાવ્યો છે અને મને જ્યાં પણ હું હોઉં ત્યાં બરકતવાળો બનાવ્યો છે અને મને હુકમ કર્યો છે નમાઝનો અને ઝકાતનો જ્યાં સુધી કે હું જીવતો રહું અને મારી માતા સાથે નેકીનો પણ અને તેણે મને દુષ્ટ અને નાફરમાન નથી બનાવ્યો.)

હઝરત ઈસા (અ.)એ જ્યારે આવી રીતે પારણામાંથી વાતચીત કરી ત્યારે તોહમત કરનારા લોકો લાજવાબ થઈ ગયા અને આશ્ચર્યમાં પડી ગયા. બાળકની શોહરત વધતી ગઈ અને આખા દેશમાંથી ઘણા બધા લોકો બાળકના દીદાર માટે આવવા લાગ્યા.

જ્યારે બની ઈસરાઈલના બાદશાહ હિરોડોટસે હઝરત ઈસા (અ.) વિષે જાણ્યું તો તેને પોતાનું રાજપાટ ખતરામાં પડતું દેખાયું. તેણે હઝરત ઈસા (અ.)ના કતલનું ષડ્યંત્ર રચ્યું કે જેથી આગળ

જતાં તેને રાજ કરવામાં કોઈ અડચણ નડે નહીં, પરંતુ હઝરત બીબી મરયમ (અ.) પોતાના દીકરાના માથે આવેલા ખતરાને જાણી ગયાં અને ત્યાંથી હિજરત કરીને મિસ્ર દેશ ચાલ્યાં ગયાં.

મિસ્ર દેશમાં હઝરત ઈસા (અ.) હઝરત બીબી મરયમ (અ.)ની સાથે ત્યાં સુધી રહ્યાં કે જ્યાં સુધી આપ (અ.) ૩૦ વર્ષના ન થઈ ગયા. ત્યાર પછી આપ (અ.)ને અલ્લાહનો હુકમ આવ્યો કે રિસાલતનું કાર્ય શરૂ કરી દો અને આપ (અ.)ના ઉપર આસમાની કિતાબ, ઈન્જિલ નાઝિલ થઈ. આવી રીતે હઝરત ઈસા (અ.) બૈતુલ મુક્દ્સ પાછા આવ્યા કે જેથી બની ઈસરાઈલને અલ્લાહના સાચા દીનની હિદાયત કરી શકે.

હઝરત ઈસા (અ.) પાસે પોતાની રિસાલતનું સત્ય સાબિત કરવા માટે કેટલાક મોઅજિઝા હતા :

- આપ (અ.) મડદાંને જીવિત કરી દેતા હતા,
- આંધળાઓને દેખતા કરી દેતા હતા અને
- રક્તપિત્તના દર્દીઓને સાજા કરી દેતા હતા.

આવા મોઅજિઝાઓના કારણે બની ઈસરાઈલ આપ (અ.)ની તરફ આકર્ષિત થવા લાગ્યા અને કેટલાક લોકો ઈમાન લઈ આવ્યા, પરંતુ ઘણા બધા આપ (અ.)ના કટ્ટર દુશ્મન બની ગયા કારણ કે તેમના રબ્બીઓ દુશ્મનાવટ કરવાનું પ્રોત્સાહન આપવા લાગ્યા હતા. તે એટલા માટે કે હઝરત

ઈસા (અ.) ઉપર અલ્લાહ તરફથી નવી શરીઅત આવી ચૂકી હતી, જેના કારણે રબ્બીઓનું મહત્વ ઓછું થઈ ગયું હતું.

થોડા ઘણા લોકો કે જેઓ ઈમાન લઈ આવ્યા હતા તેમનામાંથી હઝરત ઈસા (અ.)એ પોતાના બાર વસી પસંદ કરી લીધા હતા. આ લોકોએ ઈલ્મ સીધું હઝરત ઈસા (અ.) પાસેથી પ્રાપ્ત કરેલું હતું. આપ (અ.)એ તેમને સત્તા આપી હતી કે ઈન્જીલની શરીઅત મુજબ લોકોની હિદાયત કરે.

આવી રીતે અલ્લાહના સૌથી બુલંદ દરજ્જાવાળા રસૂલોમાંથી એક રસૂલની રિસાલત શરૂ થઈ. દિવસે દિવસે આપ (અ.)ના અનુયાયીઓમાં વધારો થતો ગયો, જેના કારણે બની ઈસરાઈલ આપ (અ.)થી વધુને વધુ ઈર્ષા કરવા લાગ્યા. તેમણે ઘણી કોશિશ કરી કે લોકોને હઝરત ઈસા (અ.)ના દીન ઉપર ચાલવાથી રોકી દે, પરંતુ અલ્લાહની મરજી આગળ તેઓ કંઈ ન કરી શક્યા.

સબક 15 : હઝરત ઈસા (અ.) - ભાગ 2

હઝરત ઈસા (અ.) અને આપ (અ.)ના બાર વસી ઠેર ઠેર ફરીને, શહેરો તથા ગામડાંમાં જઈને લોકોને તોહીદ તરફ દાવત આપવા લાગ્યા અને ઈજ્જલની શરીઅતની હિદાયત કરવા લાગ્યા.

બધા વસી નેક અને પરહેઝગાર હતા, પરંતુ એક દિવસે તેમણે હઝરત ઈસા (અ.) પાસે માગણી કરી કે, “અમને અલ્લાહની નિશાની દેખાડો કે જેથી અમે તેની કુર્બતનો પ્રત્યક્ષ રીતે એહસાસ કરી શકીએ.” હઝરત ઈસા (અ.)એ જવાબ આપ્યો કે, “જો તમારું ઈમાન સાચું હોય તો તમારે મુત્તકી બનવું પડશે એટલે કે અલ્લાહના હુકમોથી સભાન રહેવું પડશે અને અલ્લાહના અઝાબથી ડરવું પડશે.” તેમ છતાં તેમણે અલ્લાહની નિશાની જોવાનો આગ્રહ કર્યો અને કહેવા લાગ્યા કે, “અમારે દિલના સંતોષ ખાતર અને આપ (અ.)ના સત્યના પુરાવા તરીકે અલ્લાહની નિશાની જોવી છે.”

તેમણે કહ્યું કે, “અય ઈસા ! શું આપના રબમાં એટલી કુદરત નથી કે અમારા માટે આસમાનથી ભોજન મોકલે ?” હઝરત ઈસા (અ.)એ અલ્લાહ પાસે તેમની માગણી પૂરી કરવા માટે દુઆ માગી.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૭, સૂરએ માએદા, સૂરા-૫, આયત- ૧૧૪ અને ૧૧૫

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ
لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ ۖ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١٤﴾
﴿١١٥﴾ قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ ۖ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ
عَذَابًا لَّا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١١٥﴾

(ઈસા ઈબ્ને મરયમએ ફરમાવ્યું કે, “યા અલ્લાહ ! અમારા રબ ! અમારી ઉપર નાઝિલ કર
આસમાનમાંથી એક દસ્તરખ્વાન કે જે અમારા માટે ઈદ બની જાય અને અમારા પહેલાંના લોકો
માટે પણ અને અમારા પાછળના લોકો માટે પણ અને તારા તરફથી નિશાની બની જાય અને
અમને રોજી આપ કારણ કે તું સર્વશ્રેષ્ઠ રોજી આપનાર છે.” અલ્લાહે ફરમાવ્યું કે, “ખરેખર હું તેને
નાઝિલ કરી રહ્યો છું તમારા ઉપર, પરંતુ જેણે તે પછી કુફ્ કર્યું તમારામાંથી, તે ખરેખર હું તેને
એવો અઝાબ આપીશ કે જેવો મેં દુનિયાઓમાં કોઈને પણ નહીં આપ્યો હોય.”)

જ્યારે ભોજન આવ્યું તો તેના કારણે બધા વસીઓનું ઈમાન વધી ગયું. ઘણા બધા લોકો કે
જેમણે આ મોઅજિઝો જોયો તો તેઓ તરત જ ઈમાન લઈ આવ્યા, પરંતુ હઝરત ઈસા (અ.)ની
હિદાયતના કારણે બની ઈસરાઈલની ચિંતા વધી ગઈ, તેમને લાગ્યું કે અમારા દીન સામે ખતરો

છે. તેમને એ વાતનો ગુસ્સો હતો કે હઝરત ઈસા (અ.)ની શરીઅત તેમની પોતાની તૌરાતની શરીઅત કરતાં જુદી હતી અને હઝરત ઈસા (અ.) શનિવારને સબતના દિવસ (ઈબ્રાહીમના દિવસ) તરીકે સ્વીકારતા ન હતા. તેમણે હઝરત ઈસા (અ.) પર જાદૂ વડે સમાજમાં કિંત્નો ફેલાવાની તોહમત લગાવી. તેમણે આપ (અ.)ને અલ્લાહના રસૂલ તરીકે માનવાનો ઈન્કાર કરી દીધો અને તેમની કતલની યોજના બનાવવા લાગ્યા.

રિસર્ચ કરો : ઈસાઈ લોકો આ દસ્તરખ્વાનને શું કહે છે ? બાઈબલમાં આ જમણવારને કેવી

રીતે રજૂ કરવામાં આવ્યો છે ?

બની ઈસ્રાઈલે છેવટે હઝરત ઈસા (અ.)ને કતલ કરી દેવાનો ફેસલો કરી દીધો અને આપ (અ.)ની શોધમાં નીકળી પડ્યા. તેમણે આપ (અ.)ના એક વસી કે જેમનું નામ શમૂનસકા (સાયમન પીટર) હતું, તેમનાથી પૂછપરછ કરી, પરંતુ તેમણે હઝરત ઈસા (અ.) વિષે બની ઈસરાઈલને કોઈ જ જાણકારી આપી નહીં એટલે તેઓ હઝરત ઈસા (અ.)ના એક અન્ય શાગિર્દ પાસે આવ્યા કે જેનું નામ 'યહૂદા' (જ્યૂડા) હતું. આ માણસે ૩૦ ચાંદીના સિક્કાની લાલચમાં હઝરત ઈસા (અ.) સાથે દગો કર્યો.

બની ઈસરાઈલએ નિર્ણય કર્યો કે તેઓ હઝરત ઈસા (અ.)ને ગિરફતાર કરી લેશે અને આપ (અ.)ને હાથ અને પગ દ્વારા શૂળી (કોસ) ઉપર લટકાવી દેશે. મોત આપવાની આ ખૂબ જ પીડાદાયક રીત હતી કે જેમાં જીવ નીકળવામાં ઘણી વાર લાગતી હતી અને આવી રીતે શૂળી પર ચડનારો ઘણી તકલીફ વેઠીને મરતો હતો. જ્યારે હઝરત ઈસા (અ.)ને ખબર પડી ગઈ કે યહૂદીઓ તેમને ગિરફતાર કરવા માટે આવી રહ્યા છે તો આપ (અ.)એ એક ખાલી ઘરની અંદર આશ્રય લીધો. યહૂદાને આ વાતની ખબર હતી એટલે તે બીજા લોકોને તે ઘરમાં લઈ ગયો.

હઝરત ઈસા (અ.) તો અલ્લાહની આયત હતા. આપ (અ.)ની વિલાદત પણ એક મોઝજિઝો હતો અને આપ (અ.)નું જીવન અસાધારણ થવાનું જ હતું. જ્યારે આપ (અ.)નું જીવન ખતરામાં પડી ગયું ત્યારે અલ્લાહે આપ (અ.)ને આસમાન પર બુલંદ કરી લીધા.

તે દરમિયાન યહૂદા ઘરમાં દાખલ થયો અને જોયું કે ઘર ખાલી છે. અલ્લાહે યહૂદાના ચહેરાને બિલકુલ હઝરત ઈસા (અ.) જેવો બનાવી દીધો. તે ઘરની બહાર આવ્યો જેથી લોકોને કહે કે ઘર ખાલી છે, પરંતુ તે એવી ઘટના માટે તૈયાર જ ન હતો કે જે તેના બહાર આવતાની સાથે જ બની ગઈ. લોકોએ તેને પકડી લીધો અને ખેંચીને લઈ ગયા. તે કહેતો જ રહ્યો કે હું ઈસા (અ.) નથી તેમ છતાં તેને શૂળી ઉપર ચડાવી દેવામાં આવ્યો.

યહૂદીઓ અને ઈસાઈઓ કહે છે કે શૂળી ઉપર હઝરત ઈસા (અ.) ચડ્યા હતા, પરંતુ એવું નથી.

કુરઆને મજીદ યહૂદીઓ વિષે આવી રીતે ફરમાવે છે :

પારા-૬, સૂરએ નિસા, સૂરા-૪, આયત- ૧૫૭ અને ૧૫૮

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ
مَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ
مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ۚ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ
إِلَيْهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٨﴾

(અને તેમનું એવું કહેવું છે કે ખરેખર અમે મસીહ ઈસા ઈબ્ને મરયમ કે જે અલ્લાહનો રસૂલ હતો, તેને કતલ કરી દીધો, પરંતુ તેમણે તેને કતલ કર્યો ન હતો કે ન તો તેને શૂળી ઉપર ચડાવ્યો હતો, પરંતુ તેમને ભ્રમ થયો હતો. જેઓ આ વાતમાં વિવાદ કરે છે તેઓ અવશ્ય તેમાં શંકા કરે છે. તેમને તેની કોઈ જાણકારી નથી સિવાય કે માન્યતાઓની પેરવી અને તેમણે તેને ખાતરીપૂર્વક કતલ નથી કર્યો, બલ્કે અલ્લાહે તેને પોતાની પાસે બુલંદ કરી લીધો હતો અને અલ્લાહ તો

હંમેશથી ઈજ્જતવાળો અને હિકમતવાળો છે.)

ઈસાઈઓનું વર્ષ (ઈસવી સન) હઝરત ઈસા (અ.)ની વિલાદતથી શરૂ થયું. જ્યારે આપ (અ.)ને આસમાનમાં બુલંદ કરી લેવામાં આવ્યા ત્યારે આપ (અ.) માત્ર ૩૩ વર્ષના હતા.

રિસર્ચ કરો : હઝરત ઈસા (અ.)ની વફાત વિષે ઈસાઈઓ શું કહે છે તે જાણો અને કુરઆને મજીદમાં જે લખેલું છે તેની સાથે તેની સરખામણી કરો.

સબક 16 : અસ્હાબે કહફ

રસૂલલ્લાહ (સ.)ની રિસાલતને ખોટી સાબિત કરવા માટે મક્કાના કુરેશે ત્રણ માણસોને નજરાનના યહૂદી આલિમો પાસે મોકલ્યા. આ ત્રણ લોકોને એટલા માટે નજરાન મોકલવામાં આવ્યા હતા કે જેથી તેઓ યહૂદીઓની આસમાની કિતાબોના કેટલાક મુશ્કેલ મસૂઅલાઓને શીખી લે અને પછી પાછા આવીને રસૂલલ્લાહ (સ.)ની આઝમાઈશ કરે. યહૂદીઓએ કુરેશને ગુફામાં સૂતેલા સાત લોકો વિષે કેટલાક સવાલો શીખવ્યા. આ સૂતેલા લોકો વિષે યહૂદીઓના કેટલાક અત્યંત વિદ્વાન આલિમો જ જાણતા હતા. કુરેશના એ ત્રણ માણસો મક્કા પાછા આવ્યા અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ને એ સવાલો પૂછ્યા. તે સમયે સૂરએ કહફનો આખો ફિરસો રસૂલલ્લાહ (સ.) ઉપર નાઝિલ થયો.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૫, સૂરએ કહફ, સૂરા-૧૮, આયત- ૮ થી ૧૪

أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ۖ إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ۝ فَضَرْبَنَا عَلَى أَذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ۖ

﴿١١﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا ﴿١٢﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴿١٣﴾ وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ رَبُّنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُوا مِنْ دُونِهِ إِلَهًا تَقْدُّرُنَا إِذَا شَطَطًا ﴿١٤﴾

(શું તું સમજે છે કે અસ્હાબે કહફ અને રકીમ અમારી અદ્ભુત નિશાનીઓમાંથી હતા ? જ્યારે કે નવયુવાનોએ ગુફામાં શરણ લીધું તો કહ્યું, “અમારા રબ ! અમને તારા તરફથી રહેમત આપ અને અમારા માટે અમારા મામલામાં નેકીની સાથે છુટકારાનો રસ્તો દેખાડ.” તો અમે ગુફામાં તેમના કાન ગણતરીનાં વર્ષો માટે બંધ કરી દીધા. તે પછી અમે તેમને ઉઠાડ્યા કે અમે જાણી લઈએ કે બે ટુકડીઓમાં કઈ ટુકડી તેમના રોકાણની મુદત વધારે સારી રીતે ગણે છે ? અમે તને તેમનો કિસ્સો સત્યની સાથે જાણાવી રહ્યા છીએ. ખરેખર તેઓ નવયુવાનો હતા કે જેઓ તેમના રબ ઉપર ઈમાન લાવ્યા હતા અને અમે તેમની હિદાયતને વધારી દીધી હતી અને અમે તેમના દિલોને તાકાત આપી જ્યારે કે તેઓ ઊભા થયા તો તેમણે કહ્યું, “અમારો રબ આસમાનો અને જમીનનો રબ છે, અમે કદીય તેના સિવાય કોઈની ઈબાદત નહીં કરીએ, નહીંતર અમે ખૂબ જ નિરર્થક

વાત કહી દઈશું.”)

‘અફસૂસ’ એક પ્રખ્યાત શહેર હતું કે જે એક સમયે એશિયા માઈનરના પશ્ચિમી કિનારા પાસે વિકાસ પામી રહ્યું હતું. આ શહેર રોમન સામ્રાજ્યનો એક ભાગ હતો અને તેનો બાદશાહ રહેમદિલ અને ઈન્સાફપસંદ હતો. તેના શાસનમાં શાંતિ અને સમૃદ્ધિ હતી. જ્યારે તે મૃત્યુ પામ્યો ત્યારે કોણ તેનો ઉત્તરાધિકારી બને તેના વિષે લોકોમાં વિવાદ સર્જ્યો. થોડા સમય સુધી લોકો બાદશાહ વગરના રહ્યા એટલે પાડોશી સામ્રાજ્યના બાદશાહ ડેશિયસએ તેમની ધરતી ઉપર હુમલો કર્યો અને તેને પોતાના સામ્રાજ્યમાં ભેળવી દીધી. તેની બાદશાહત ઈ.સ. ૨૪૯ થી ઈ.સ. ૨૫૧ સુધી ચાલી. ડેશિયસ કાફિર હતો અને ત્યાં રહેતા ઈમાન ધરાવનારા ઈસાઈઓ ઉપર ખૂબ જ ત્રાસ ગુજારતો હતો.

છ (અથવા સાત) નવયુવાનો પોતાના અકીદાને બચાવવા માટે તૈયાર થઈ ગયા અને તેમને બાદશાહના જુલમથી બચવા માટે તેના વિસ્તારમાંથી નીકળી જવું પડ્યું. રસ્તામાં તેમને એક ભરવાડ મળ્યો કે જેણે તેમને પીવા માટે થોડુંક પાણી આપ્યું.

જ્યારે તેમણે તે ભરવાડને વાત કરી કે અમારે અલ્લાહની ઈબાદત કરવા માટે સુરક્ષિત જગ્યા જોઈએ છે તો તે ભરવાડ પણ પોતાના કૂતરા ‘કિતમીર’ સાથે તે લોકોની સાથે થઈ ગયો.

ભરવાડ તેમને એક ફળદ્રૂપ ખીણમાં લઈ આવ્યો કે જેને પાર કરીને તેઓ એક પહાડ ઉપર ચડી ગયા અને એક ગુફામાં દાખલ થઈ ગયા. તે ગુફાનું નામ ‘કલક’ હતું. તે દરમિયાન ડેશિયસ તેમનો પીછો કરતો કરતો આવ્યો. તે ઈચ્છતો હતો કે તેમને એવી સજા કરે કે લોકો ડરી જાય. જ્યારે તે લોકોએ તેમનો પીછો થઈ રહ્યો હોય એવો અવાજ સાંભળ્યો તો અલ્લાહ પાસે દુઆ માગી કે, “યા અલ્લાહ ! અમારી આ જાલિમ બાદશાહ સામે હિફાઝત કર.”

થોડા જ સમયમાં આ નવયુવાનોને ઊંઘ આવી ગઈ. તેમની રખેવાળી કરવા તેમનો કૂતરો ગુફાની બહાર બેસી ગયો. બાદશાહ તે જગ્યાએ પહોંચ્યો અને પોતાના વજીરને નવયુવાનોને ગુફામાંથી બહાર કાઢી લાવવા મોકલ્યા. વજીર હઝરત ઈસા (અ.) ઉપર ઈમાન ધરાવતો હતો. જ્યારે તેણે જોયું કે નવયુવાનો સૂઈ રહ્યા છે તો તેણે બાદશાહને કહ્યું કે, “નવયુવાનો તો ડરના કારણે મરી ગયા છે.” આ સાંભળી બાદશાહ ખુશ થઈ ગયો અને તેણે ગુફાને બંધ કરી દેવાનો હુકમ કર્યો. તેના હુકમથી એક પથ્થરની તખ્તી કે જેના ઉપર બધા નવયુવાનોનાં નામ હતાં, તે તખ્તી ગુફામાં દાખલ થવાની જગ્યાએ લગાવી દેવામાં આવી.

આ જ કારણે આ લોકોને કુરઆને મજીદમાં ‘અસ્લાબે કલક’ (ગુફાના લોકો) અને ‘અસ્લાબે સ્કીમ’ (નામ લખાયેલા લોકો) તરીકે ઓળખવામાં આવ્યા છે.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૫, સૂરએ કહફ, સૂરા-૧૮, આયત- ૨૨ (અંશ)

سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةً رَّابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةً سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ
رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةً وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ
بِعَذَّتِهِمْ

(તેઓ કહેશે કે ત્રણ હતા અને ચોથો તેમનો કૂતરો હતો અને કહેશે કે પાંચ હતા અને છઠ્ઠો તેમનો કૂતરો હતો, અજાણ્યામાં અંદાજ લગાવવા ખાતર અને તેઓ કહેશે કે સાત હતા અને આઠમો તેમનો કૂતરો હતો. તું કહી દે કે મારો રબ તેમની સંખ્યાને વધારે સારી રીતે જાણે છે...)

આવી રીતે અલ્લાહના હુકમથી તે નવયુવાનો ૧૮૦ વર્ષ સુધી સૂતા રહ્યા. તે પછી તેઓ જાગી ગયા. જ્યારે તેમણે આપસમાં ચર્ચા કરી તો તેમને લાગ્યું કે તેઓ ફક્ત એક દિવસ અથવા તેના કરતાં પણ ઓછા સમય માટે સૂઈ રહ્યા હતા. તેમને ભૂખ લાગી હતી એટલે તેમણે ફેંસલો ક્યો કે તેમનામાંથી કોઈ એક શહેરમાં જઈને ગુપ્ત રીતે ખાવાની વસ્તુઓ ખરીદીને પાછો આવી જશે. તેમણે અલ્લાહ પાસે દુઆ માગી કે, “યા અલ્લાહ ! તું આ ગુફાનો દરવાજો ખોલી દે.” તેમની દુઆ કબૂલ થઈ ગઈ અને તેઓ ગુફામાંથી બહાર આવ્યા. બહાર આવીને જે દ્રશ્ય તેમણે જોયું તેના કારણે તેઓ અચંબિત થઈ ગયા. બધી જમીન બદલાઈ ચૂકી હતી. તેમને એ પણ ખબર ન

હતી કે ડેશિયસ ક્યારનો મરી ગયો છે અને અત્યારે તો રહેમદિલ ઈસાઈ બાદશાહ, થિયાડોશિયસ (પહેલો)નો જમાનો છે કે જેણે ઈ.સ. ૪૦૮ થી ઈ.સ. ૪૫૦ સુધી બાદશાહત કરી.

તેમનામાંથી એક માણસ શહેરમાં ગયો કે કેટલી ખાવાની વસ્તુઓ લઈ આવે, પરંતુ તેણે જોયું કે શહેરમાં બધું બદલાઈ ગયું છે. ઘરો પણ પરિચિત નહોતાં લાગતાં અને લોકોએ વિચિત્ર કપડાં પહેરેલાં હતાં. તે આશ્ચર્યમાં આમતેમ જોવા લાગ્યો કે હું કોઈ સપનું તો નથી જોઈ રહ્યોને ? થોડી વાર પછી તે એક બેકરીવાળા પાસે ગયો અને નાન માગ્યાં. બેકરીવાળો પણ તેનો પહેરવેશ જોઈને આશ્ચર્યમાં પડી ગયો. તેની સામે એક એવો નવયુવાન ઊભેલો હતો કે જે પ્રાચીન ભાષામાં વાતચીત કરી રહ્યો હતો અને તેને જૂના જમાનાના પૈસા આપી રહ્યો હતો.

બેકરીવાળાએ તેને પૂછ્યું કે, “તમને કોઈ ખજાનો મળી ગયો છે કે શું ?” તે નવયુવાને જવાબ આપ્યો કે, “ના, આ પૈસા તો મેં પરમ દિવસે ખજૂર વેચીને કમાયો હતો.”

બેકરીવાળાએ તેની વાત ઉપર ભરોસો કર્યો નહીં અને તેને બાદશાહ પાસે લઈ ગયો. જ્યારે તે માણસે બાદશાહને પોતાની વાત કહી સંભળાવી તો બાદશાહે તેને જણાવ્યું કે ડેશિયસ તો ક્યારનોય મરી ચૂક્યો છે. બાદશાહે તેને કહ્યું કે, “મને ગુફા અને તેમાં રહેનારા લોકો દેખાડો.” તે બધા પહાડ ઉપર પહોંચે તે પહેલાં તે નવયુવાને બાદશાહ અને તેના દરબારીઓને કહ્યું કે, “હું

મારા સાથીઓને પરિસ્થિતિથી વાકેફ કરી દઉં એટલો સમય મને આપો કે જેથી તમને જોઈને તે લોકો ડરી ન જાય.”

જ્યારે તે નવયુવાન ગુફામાં દાખલ થયો અને પોતાના સાથીઓને આખી વાત કહી સંભળાવી તો તે લોકોને ચિંતા થઈ કે કદાચ આ તેમની ધરપકડ કરવા માટે કોઈ કાવતરું ન હોય એટલે તેમણે અલ્લાહ પાસે દુઆ માગી કે, “યા અલ્લાહ ! અમને પાછા ઊંઘાડી દે.” તેમની દુઆ કબૂલ થઈ ગઈ અને તેઓ પાછા નિદ્રાધીન થઈ ગયા. થોડીક વાર પછી બાદશાહ ગુફામાં દાખલ થયો અને તેણે જોયું કે બધા નવયુવાનો અને તેમનો કૂતરો સૂઈ રહ્યા છે. આ જોઈને તેને તેમની વાત ઉપર ભરોસો પડી ગયો અને તેણે તે જગ્યાએ તે મોઅજિઝાની યાદગાર તરીકે એક મસ્જિદ બનાવવાનો ફેસલો કર્યો.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૫, સૂરઅે કલફ, સૂરા-૧૮, આયત-૨૫

وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا

(અને તેઓ તેમની ગુફામાં ત્રણસો વર્ષ રહ્યા અને તેમાં નવ (વર્ષ)નો વધારો કરી દો.)

બોધપાઠ : જો તમને અલ્લાહ ઉપર ભરોસો હોય અને તમે દરેક મામલામાં તેના ઉપર ભરોસો રાખી શકતા હો તો તે તમને હંમેશાં મદદ કરશે.

બીજા કયા કયા બોધપાઠ તમને આ કિસ્સામાં દેખાય છે તે લખો.